

UiT Norges arktiske universitet

Risikopersepsjon og pandemi

En undersøkelse om pådrivere for risikopersepsjon knyttet til COVID-19 og barnehagedrift under pandemien.

Institutt for teknologi og sikkerhet

Hanne Nilssen

Masteroppgave i samfunnssikkerhet SVF-3920, vår 2020

Ord:16227

Sammendrag

COVID-19 førte til de mest omfattende tiltakene Norge har opplevd siden andre verdenskrig. Blant tiltakene var en midlertidig stenging av alle landets barnehager, før de etter omtrent fem uker ble gjenåpnet igjen. Denne studien har undersøkt hva som har påvirket risikopersepsjonen til foresatte og daglige ledere i barnehager under COVID-19-pandemien. Studien ser på rollen til sosio-politiske institusjoner og deres kommunikasjon vedørende COVID-19, hvordan heuristikker brukes ved informasjonsbehandling, innvirkningen av kulturelle ulikheter, samt kognitive og affektive faktorer. Problemstillingen for studien er: *Hvilke pådrivere har påvirket risikopersepsjonen til daglige ledere og foresatte i barnehager under COVID-19-pandemien?*

Studien baserer seg på primærdata fra 14 informanter – 12 foresatte til barn i barnehage og 2 daglige ledere ved henholdsvis privat og kommunal barnehage. Det har i tillegg blitt supplert med dokumenter med relevans for pandemi, drift av barnehager under COVID-19, samt kommunikasjon. Studien konkluderer med at risikokommunikasjon har vært elementært for risikopersepsjonen for COVID-19. Det fremkommer at myndighetene og mediene har påvirket risikopersepsjonen på to ulike måter; myndighetene har vært en kunnskapsbasert og tryggende pådriver, mens mediene har ført til økt usikkerhet og delvis lavere tillit til enkelte medier som informasjonsformidler. Tidligere smittsomme virussykdommer har vært referanse for flere av informantene. Både foresatte og barnehager har hver sine ulike kulturer som påvirker hva som anses som en risiko eller ikke, og dermed påvirket syn man har på smitteverntiltak. Dette har blant annet ført videre til at en informantene har følt på enten frykt eller kontroll ovenfor smitterisiko.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på studenttilværelsen og to år ved masterstudiet Samfunnssikkerhet ved UiT – Norges Arktiske Universitet. De siste månedene har vært hektisk, men lærerike, og jeg gleder meg til å få tatt i bruk kunnskapen og erfaringene.

Studien hadde ikke blitt til hadde det ikke vært for mine informanter som så fantastisk stilte opp til tross for korona og en dobbelt så hektisk hverdag som til vanlig!

En stor takk til min veileder Maria Sydnes for gode tilbakemeldinger og motivasjon.

Jeg ønsker videre å takke mine medstudenter som har gjort studietiden til noe mer enn bare lesing og skriving. Gode samtaler, mye humor og «ubevisst» litt konkurranse oss imellom har vært uvurderlig! Spesielt takk til Mathias for det gode vennskapet.

Takk til mine venner og min familie for at dere har gitt meg støtte, og hjulpet meg med avslapping, husvask og barnepass! Dere er best!

Sist men ikke minst vil jeg takke min lille, store Zacharias for tålmodighet og forståelse. Nå skal vi dra på hytta!

01.09.2020, Tromsø

Hanne Nilssen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tidligere forskning	3
1.2	Oppgavens problemstilling og formål	5
1.3	Oppgavens struktur.....	7
2	Teoretisk rammeverk.....	8
2.1	Risiko.....	8
2.2	Risikopersepsjon.....	9
2.3	Ulike kontekster som påvirker risikopersepsjon	9
2.3.1	Sosio-politiske institusjoner	10
2.3.2	Informasjonsbehandling ved bruk av heuristikker	12
2.3.3	Kulturell bakgrunn	13
2.3.4	Kognitive og affektive faktorer	14
2.4	Analytiske implikasjoner.....	15
3	Metode.....	16
3.1	Forskningsdesign og strategi – Case-studie.....	16
3.2	Intervju og utvalg.....	17
3.3	Datainnsamling	18
3.4	Analyse av datamateriale.....	19
3.5	Dokumentanalyse	20
3.6	Datainnsamlingens kvalitet.....	21
3.6.1	Etikk	21
3.6.2	Reliabilitet	22
3.6.3	Validitet.....	23
4	Funn.....	24
4.1	F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som har blitt iverksatt?	24

4.1.1	Myndighetenes betydning for pandemi som risiko	24
4.1.2	Nettavisene som informasjonskilde	27
4.2	F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?	28
4.2.1	Frykten for pandemi?	28
4.2.2	Verdien av å opprettholde barnehagedrift som normalt	31
5	Drøfting	33
5.1	F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?	33
5.1.1	Myndighetenes betydning for pandemi som risiko	33
5.1.2	Nettavisene som informasjonskilde	35
5.2	F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?	36
5.2.1	Frykten for pandemi?	36
5.2.2	Verdien av å opprettholde barnehagedrift som normalt	37
6	Konklusjon	39
6.1	Forslag til videre forskning	40
7	Referanseliste	41
8	Vedlegg	46
8.1	Vedlegg A: Informasjonsskriv til daglige ledere i barnehager	46
8.2	Vedlegg B: Informasjonsskriv til foresatte i barnehager	50
8.3	Vedlegg C: Intervjuguide daglige ledere	54
8.4	Vedlegg D: Intervjuguide foresatte	55

Tabelliste

Tabell 1 - oversikt over utvalg	18
Tabell 2 - oversikt over dokumenter	21

Figurliste

Figur 2 - teoretisk rammeverk med utgangspunkt i Renn og Rohrmann (2000)	10
--	----

1 Innledning

Mennesket er utstyrt med et behov for å føle seg trygg og i sikkerhet, og et menneske som ikke føler på trygghet kan nærmest sies å snevre inn livet sitt til «jakten på tryggheten» (Maslow, 1943). God helse og stabile samfunnsfunksjoner bidrar til økt følelse av trygghet (Williams, 2013). Uvær, terrorisme eller smittsomme sykdommer er uønskede hendelser som kan sette tvil i følelsen av trygghet (DSB, 2019; Williams, 2013). Norske myndigheter har som mål å styre Norge på best mulig vis, og å sikre trygghet for alle borgere (snl, 2019). Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (heretter omtalt som DSB) er ansvarlig for å holde oversikt over risiko og sårbarheter i samfunnet, og på bakgrunn av ekspertvurderinger fremlegger DSB årlig rapporter som presenterer ulike krisescenarioer som kan påvirke Norge. På tross av ekspertvurderinger vil individer likevel oppfatte og vurdere risiko ulikt. Menneskets risikopersepsjon påvirkes av ulike kontekster; forenklingsstrategier, affektive og kognitive følelser, sosio-politiske institusjoner og kultur (O. Renn, 2008). En viktig brikke for hvordan risiko oppfattes er også risikokommunikasjon – kommunikasjon om risiko fra eksperter og til lekfolk (Fischhoff, Lichtenstein, & Slovic, 2000; Renn, 2008). Hvordan risikokommunikasjon utspilles er avgjørende for de fleste av de som mottar informasjonen. Oppfattes informasjonen slik som ønsket fra avsenderen kan mennesker ofte stille bedre rustet opp mot risikoer da kunnskapsgrunnlaget om risikoen vil være bedre (Jardine & Hrudey, 1997). Likevel vises det at individers følelser ofte kan overgå objektive, analytiske tilnærminger til risiko (McComas, 2006).

I DSBs rapport «Analyser av krisescenarioer 2019» er pandemi et av fokusområdene. «Mest aktuelt i beredskapssammenheng er smittsomme sykdommer med rask spredning. Sårbarheten er stor i alle samfunn for sykdommer som smitter lett (...)» (DSB, 2019, p. 69). Smittsomme sykdommer er en grenseoverskridende risiko, spesielt på grunn av samfunnets utvikling hvor det daglig transporteres varer og mennesker som kan være smittebærende (DSB, 2019). Utviklingen av vaksiner har dog ført til at mange smittsomme sykdommer som var et stort problem før, nærmest er intet-eksisterende nå (snl, 2018). Men som mye annet spiller også usikkerhetsmomentet inn når det kommer til smittsomme sykdommer – *hva* kommer til å inntreffe, *når* kommer det til å inntreffe og hvilke implikasjoner vil det medføre (Aven, 2008)?

Mars 2020 ble COVID-19, en virussykdom ikke så ulik influensa, erklært som en verdensomfattende pandemi (WHO, 2020). Verdens helseorganisasjon beskrev pandemien som en alvorlig hendelse med betydelige konsekvenser for den internasjonale folkehelsen

(WHO, 2020). COVID-19 hadde spredt seg fra de tungt rammede Kina og Italia, og Norge var blant et av landene som nå opplevde en kraftig økning i antall smittede. I Norge er smittevernregimet veletablert, og beredskapsplan mot pandemi foreligger (omsorgsdepartementet, 2019). Fredag 13.mars 2020 iverksatte den norske regjeringen de mest inngripende tiltakene landet har opplevd i fredstid; spisesteder og severdigheter ble stengt, hvis noen ferdet utenfor hjemmet sitt måtte det holdes minst 2 meters avstand til andre, hjemmekontor ble den nye normalen for de fleste i arbeid, og ikke minst ble skoler og barnehager midlertidig stengt (Regjeringen, 2020). Tidlig forskning på COVID-19 viste til at smitten mellom små barn var lav (Folkehelseinstituttet, 2020), men for å være føre-var bestemte norske myndigheter seg for at en midlertidig stenging av alle landets barnehager likevel var et nødvendig smitteverntiltak (Regjeringen, 2020).

Etter fem uker med midlertidig stengte barnehager kunne de fra 20.april åpne igjen. Det var delte meninger om dette – var det på tide å åpne barnehagene igjen eller burde man vente til man visste mer om viruset og dets utvikling? Barnehager betegnes som en viktig arena for både faglig og sosial utvikling for barn, men også som en viktig rolle for samfunnets struktur med tanke på at det gir mulighet for barnas foresatte å gå på arbeid (Utdanningsdirektoratet, 2020). Å holde barnehager og skoler stengt ble vurdert av eksperter dithen at det påvirket det sosioøkonomiske perspektivet i en slik negativ grad at det ikke veide opp for smittevern (Utdanningsdirektoratet, 2020). Myndighetene gikk dermed i gang med å lage en veileder med smitteverntiltak slik at barnehagene kunne driftes igjen. I dette inngikk det blant annet inndeling av kohorter¹, fokus på oftere håndvask, færre leker, hyppig vask av leker og berøringsflater, levering/henting etter barnehagens anvisning og medbragt mat (Utdanningsdirektoratet, 2020). For at tiltak for å begrense smittespredning skal ha en effekt må befolkningen vise samarbeidsvillighet, noe som blant annet baserer seg på individers risikopersepsjon (Leppin & Aro, 2009). Risikovurderinger som skal gjennomføres i framtiden bør altså ikke bare basere seg på ekspertenes definisjoner av risiko, men også hva befolkningen oppfatter og definerer som risiko (Renn, 2008).

¹ Faste barnegrupper, som regel delt inn etter årstall.

1.1 Tidligere forskning

Risikopersepsjon ble på 1960-tallet en del av risikoens multidisiplinfelt, og er en essensiell faktor når man befinner seg innenfor risikosfæren da hvordan risiko oppfattes og vurderes varierer fra individ til individ (Fischhoff, Lichtenstein, & Slovic, 2000). En risiko kan vurderes til å føre til enten et positivt eller et negativt utfall. En skikjører kan vurdere en toptur i bratt terreng dithen at adrenalinrushet av skikjøringen veier opp for risikoen for en potensiell ulykke. Dette er ofte risiko som oppleves som et valg for de som driver med det, og det oppfattes som en risiko som kan modifiseres og kontrolleres til en viss grad. Mennesker utsettes dog også for risikoer som man ikke ønsker å utsettes for. Utviklingen verden viser til nye teknologiske framskritt som også medfører seg en viss risiko, slik som kjernekraftverk. Det er statistisk bevist at å bosette seg i nærheten av kjernekraftverk ikke er farlig ettersom det er liten sannsynlighet for at det skal skje en uønsket hendelse ved kjernekraftverk, og at andre mer hverdagslige aktiviteter som skikjøring eller bilkjøring er mer risikofylt (Aven, 2015a) (Leiter, 2008). Likevel ønsker ikke mennesker å bosette seg ved kjernekraftverk da det er en ny, ukjent risiko som kan føre til frykt for det ukjente og følelse av lite kontroll (Wildavsky & Dake, 1990). Dette viser at mennesket baserer risikopersepsjon på hvilke følelser de har til en gitt risiko, og at følelsene til og med kan overgå de objektive, statistiske tilnærmingene til den gitte risikoen (McComas, 2006).

Risikopersepsjon og risikokommunikasjon kan med andre ord knyttes tett sammen da hvordan risiko kommuniseres kan påvirke hvordan individer oppfatter og vurderer risikoen. De fleste risikoene samfunnet står overfor blir ofte ikke erfart av mennesker flest, og man lærer dermed om risikoen gjennom kommunikasjon (Renn, 2008). Det var etter at forskning om risikopersepsjon hadde etablert seg godt at man begynte å grave dypere rundt konseptet om risikokommunikasjon. Før risikokommunikasjon ble utviklet som en egen disiplin rådet «de tekniske ekspertenes arroganse» (Leiss, 1996). Ekspertene på denne tiden formidlet informasjon om risiko slik risikoen var oppfattet av ekspertene selv – ved beregninger og statistikk. Informasjonen som ble utgitt var dermed svært teknisk og vanskelig å forstå for lekfolk. Resultatet av dette var at lekfolk ikke fikk en ordentlig, kunnskapsbasert forståelse for risikoene som ble prøvd formidlet. Risikokommunikasjon har utviklet seg fra den tiden hvor man kanskje strengt tatt ikke var opplyst om at det var risikokommunikasjon man drev med. Konseptet utviklet seg fra «De tekniske ekspertenes arroganse» til en dypere forståelse om at lekfolk og eksperter har vidt forskjellige oppfattelser av risiko. Viktigheten av *hva er det som kommuniseres?, til hvem?, og i hvilken kontekst?* blomstret, og forståelse om forutsigbarhet for hvordan lekfolk vil reagere på ulike risikoer har gitt mulighet for ekspertene

til å tilpasse risikokommunikasjonen før informasjonen sendes ut (Otway & Wynne, 1989). To gjengangere for å lykkes med risikokommunikasjon er å ikke bruke for avanserte faguttrykk da det kan føre til usikkerhet rundt informasjonen som prøves å kommuniseres (Jardine & Hrudey, 1997). En annen avgjørende faktor for risikokommunikasjon er tillit. Uten tillit til de man kommuniserer risikoen til, vil budskapet med lavere sannsynlighet bli hørt (Choi & Wehde; McComas, 2006). I verste fall kan dette føre til at en tankegang om at «dette skjer ikke oss» dannes, selv om ekspertvurderingen tilsier at det faktisk kan skje (Donahue, Eckel, & Wilson, 2014). Tillit kan fungere som en pådriver for at individer som ikke er eksperter på risiko stoler på eksperters anbefalinger, men samtidig kan det gå andre veg også. Myndigheter må bygge en bro til individer for å bevise at myndigheter og aktuelle aktører gjennomfører deres arbeidsoppgaver i tilfelle en risiko skulle utvikle seg til en uønsket hendelse (Choi & Wehde; McComas, 2006).

Pandemi viser seg generelt å være fryktskapende, og mange oppfatter pandemi som en helserisiko (Barr, Rapael, & Taylor, 2008; Brug, Aro, & Richardus, 2009; Jacobs et al., 2010). Forskning på risikopersepsjon knyttet til pandemi bekrefter at det er forskjell fra ulike kulturelle grupper og hvordan de oppfatter risiko vedrørende pandemi. Dette særlig med grunnlag i at ulike kulturelle grupper har ulike verdier (Douglas & Wildavsky, 1983; O. Renn, 2008). I 2003 under SARS-viruset ble det funnet at kinesere som var tilflyttet Storbritannia uttrykke sterkere frykt for SARS-viruset enn britiske borgere (Jiang, Elam, & Yuen, 2009). Media, mer spesifikt kinesiske nyhetskanalers fremstilling av viruset, viste seg å spille en rolle for oppfattelsen de kinesiske borgerne hadde for SARS-viruset. For å forhindre at individer blir redde ved pandemi må kommunikasjonen tilpasses situasjonen (Brug et al., 2009).

Ved pandemiutbrudd hvor det ikke er utviklet vaksine eller annen behandling er man i stor grad avhengig av å iverksette tiltak som å være føre-var (Brug et al., 2009). Det foreligger likevel lite kunnskap om hvordan *individer* oppfatter risiko i situasjoner hvor man må være føre-var på grunn av pandemi uten vaksine eller behandling (Brug et al., 2009). I 2003 oppblomstret SARS-viruset, men takket være en føre-var innsats fra flere ulike helserelaterte organisasjoner verden over ble viruset holdt under kontroll uten store helsemessige konsekvenser. For at tiltak for å begrense smittespredning skal ha en effekt må befolkningen samarbeide, noe som fører tilbake til individers risikopersepsjon (Leppin & Aro, 2009).

Forskning for å undersøke og kartlegge strategier for å kontrollere infeksjons- og virussykdommer med pandemipotensiale viser at risikopersepsjon ofte fører til at individer

blir forutinntatt (Brug et al., 2009). Det kan enten vippe mot at individer er overoptimistiske og ikke oppfatter risikoen ved en pandemi, eller så oppfattes risikoen som ukontrollerbar som dermed fører til at store mengder mennesker blir redde. For å være forberedt på en pandemi viser Jacobs et al (2010) til at det er utslagsgivende å vite hvordan allmennheten vil reagere på en slik risiko eller trussel. Dette baserer seg på kommunikasjon av risiko og individers risikopersepsjon, og kan eksemplifiseres med Barr et al (2008) som fant at jo høyere risikopersepsjon individer hadde, dess mer villig var de til å innrette seg etter myndighetenes anbefalinger.

1.2 Oppgavens problemstilling og formål

Basert på det ovenstående vil fokuset for denne oppgaven være å undersøke hvilke pådrivere som former risikopersepsjon til individer i en pandemisituasjon. Dette gjøres ved bruk av case hvor det undersøkes hvordan daglige ledere og foresatte i barnehager oppfatter COVID-19 og risikoen med drift av barnehager under COVID-19-pandemien. Undersøkelsen baserer seg på teori om risikopersepsjon og risikokommunikasjon.

Denne studien skal kunne gi kunnskap om hvordan daglige ledere og foresatte ved barnehager oppfatter og vurderer smitterisiko, og hvordan håndteringen rundt COVID-19 har vært. For at tiltak for å begrense smittespredning skal ha en effekt må befolkningen samarbeide, noe som baserer seg på individers risikopersepsjon (Leppin & Aro, 2009). For å nå ut med kommunikasjon vedrørende smittsomme sykdommer bør man også ha empirisk data rundt hvordan individer, ikke fagekspert, oppfatter risiko av slik art (Leppin & Aro, 2009). Resultatene fra denne studien kan dermed være et viktig innspill for fremtidige, liknende situasjoner – særlig i planlegging av risikokommunikasjon og risikovurderinger.

Oppgavens problemstilling er: ***Hvilke pådrivere har påvirket risikopersepsjonen til daglige ledere og foresatte i barnehager under COVID-19-pandemien?***

Problemstillingen baserer seg på litteratur om at befolkningens risikopersepsjon er essensiell i pandemisituasjoner. Videre baserer den seg på litteratur om at det er en sammenheng mellom myndigheters risikokommunikasjon og individers risikopersepsjon (O. Renn, 2008). For å spesifisere problemstillingen har jeg utviklet to forskningsspørsmål som tar utgangspunkt i det overnevnte;

F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?

Dette forskningsspørsmålet tar for seg norske myndigheter som har hatt et ansvar under COVID-19 særlig knyttet opp mot barnehagedrift, og hvordan de har blitt oppfattet i forhold til styring og håndtering av risikoen. I tillegg belyses myndighetenes og medias risikokommunikasjon, og om deres ulike vinklinger i presentasjonen av risiko kan påvirke risikopersepsjonen til utvalget.

F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?

Dette forskningsspørsmålet ønsker å belyse hvordan de individuelle prosessene informasjonsbehandling ved bruk av heuristikker, kulturelle ulikheter, samt kognitive og affektive prosesser har påvirket risikopersepsjonen til utvalget.

1.3 Oppgavens struktur

Kapittel 1 – **Innledning:** I dette kapitlet vil hensikten med dette studiet presenteres – hvordan det er grunnleggende for mennesket å oppleve trygghet knyttes opp mot det teoretiske rammeverket om risikopersepsjon- og kommunikasjon. Videre presenteres studiens case som er det dagsaktuelle COVID-19 og tiltaket om å stenge barnehager for å bremse smitte. Litteraturgjennomgangen peker på ulike faktorer som blir understreket i tidligere forskning på risikopersepsjon- og kommunikasjon, spesielt innenfor feltet pandemi. Avslutningsvis presenteres studiens problemstilling og forskningsspørsmål.

Kapittel 2 – **Teoretisk rammeverk:** I dette kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket som er brukt for å danne problemstilling, og som er det analytiske verktøyet for analyseringen av innsamlet data. Det teoretiske rammeverket består av teori om risikopersepsjon- og kommunikasjon.

Kapittel 3 – **Metode:** I dette kapitlet redegjør og argumenterer jeg for de metodiske valgene jeg har tatt gjennom hele prosessen for studien; forskningsstrategi- og design, ulike deler innenfor datainnsamling, analyse av data, studiens reliabilitet og validitet, i tillegg til etiske betraktninger.

Kapittel 4 – **Funn:** I dette kapitlet presenteres ulike funn fra datainnsamlingen. Funnene sier noe om hvordan foresatte og daglige ledere oppfatter COVID-19 og smitterisiko relatert til barnehagedrift. Kapitlet er strukturert etter de to forskningsspørsmålene med underkapitler tilsvarende kategorier fra dataanalysen.

Kapittel 5 – **Diskusjon:** I dette kapitlet diskuteres funnene fra datainnsamlingen opp mot det teoretiske rammeverket. Her analyseres de mest interessante empiriske funnene og vil diskuteres i forhold til teori. Kapitlet er strukturert etter studiens forskningsspørsmål med underkapitler tilsvarende kategorier fra dataanalysen.

Kapittel 6 – **Konklusjon:** Det siste kapitlet vil innledningsvis besvare de to forskningsspørsmålene før det avgis en oppsummerende konklusjon hvor problemstillingen kort blir besvart. Avslutningsvis legges det frem forslag til videre forskning.

2 Teoretisk rammeverk

Det teoretiske rammeverket presenterer det analytiske rammeverket for å besvare undersøkelsens problemstilling. Innledningsvis gis et innblikk om risiko da en avklaring og forståelse for dette er essensielt før jeg videre presenterer teori om risikopersepsjon – hvordan ulike pådrivere fører til måten man oppfatter og vurderer risiko på. I tilknytning til en av pådriverne for risikopersepsjon vil teori om risikokommunikasjon presenteres.

2.1 Risiko

Begrepet «risiko» brukes innenfor mange forskjellige settinger og disipliner, og det er derfor mange ulike definisjoner på begrepet, men overordnet kan risiko beskrives som sannsynligheten for- og konsekvensene som følge av at en risiko fører til en uønsket hendelse (Aven, 2015a; DSB, 2019). Noe som ofte går igjen ved beskrivelse av risiko er ordene «sannsynlighet», «konsekvens», og «usikkerhet». Ved bruk av beregninger og historiske frekvenser kan man si noe om sannsynligheten for en risiko, mens beregninger og historiske data kan gi en pekepinn på hva konsekvensene kan bli. Likevel kan man aldri være helt sikker når man beskriver sannsynligheten og konsekvensene av en risiko da risiko i stor grad handler om aktiviteter eller hendelser i fremtiden. Dermed trekkes også usikkerhetsmomentet inn i risikobegrepet (Aven, 2015a). Eksempelvis er det ofte en normal kurve på antall alvorlige influensasyke pasienter når man vaksinerer og vaksinen har truffet godt. Neste års kurve kan være vanskelig å anslå da man ikke alltid kan vite om neste års influensavaksine vil være en like god fulltreffer som årets. Det vil dermed være vanskelig å si med sikkerhet hvilken sannsynlighet og konsekvens neste års influensa kan medbringe. Likevel kan sannsynlighet og forventningsverdier kunne brukes for å uttrykke usikkerhetsmomentet. Slike tallfestinger av risiko gir muligheten for å kunne sammenligne risikoene og konsekvensene – eksempelvis å kunne sammenligne konsekvensene av en influensasesong hvor vaksinen har truffet godt versus en influensasesong hvor vaksinen ikke har truffet like godt.

Risiko som beskrevet ovenfor er det man kaller en objektiv og teknisk tilnærming til risiko. Risiko i denne sammenheng kan kalkuleres og brukes ofte når eksperter skal gjennomføre en risikovurdering av en aktivitet eller en hendelse (Aven, Wiencke, & Røed, 2008). Den tekniske tilnærmingen til risiko har blitt kritisert fordi den mangler viktige sosiale faktorer som er bevist at mennesker tar i bruk når de vurderer en risiko (Beck, 1997; Douglas & Wildavsky, 1983; Fischhoff et al., 2000; Kasperson et al., 1988; O. Renn, 2008; Slovic, 2016). Dette vil forklares videre i teori om risikopersepsjon.

2.2 Risikopersepsjon

Hvordan mennesker oppfatter, opplever og vurderer risiko er ifølge Renn (2008) en multidimensjonal vurderingsprosess der flere faktorer enn produktet av sannsynlighet og konsekvens spiller inn. Mens den tekniske tilnærmingen ser på risiko som objektiv og faktabasert, ser den samfunnsvitenskapelige tilnærming på risiko med et mer sosialvinklet perspektiv. En slik tilnærming til risiko hvor sosiale faktorer tas hensyn til danner grunnlaget for begrepet «risikopersepsjon». Persepsjon kan forklares med det å bruke individuelle, kognitive prosesser for å oppfatte og vurdere objekter og aktiviteter. Denne prosessen foregår blant annet gjennom individers erfaringer, behov, motivasjon og emosjonelle tilstand. Når et individ da danner en persepsjon, eller oppfattelse og vurdering, av risiko vil det også være avhengig av risikoens kontekst og egenskaper. Det vil si at individets grad av kunnskap om risikoen, følelse av kontroll eller frykt, frivillighet og andres oppfattelse, vurdering og framstilling av risiko er pådrivere for hvordan risikopersepsjonen dannes. Basert på dette vil altså risiko oppfattes og vurderes ulikt fra mennesker selv om det er samme risiko man står ovenfor, dette på grunn av de individuelle prosessene (O. Renn, 2008; Sjöberg, 2000). Kort fortalt vil individer ha ulik forståelse av et objekt eller en aktivitet, hva sannsynligheten og konsekvensene kan være, samt om det er noe man vil akseptere eller ikke. Om man aksepterer risikoen eller ikke vil også avhenge av hva individet oppfatter risikoen til å medføre – noe positivt eller noe negativt?

2.3 Ulike kontekster som påvirker risikopersepsjon

Ortwin Renn og Bernd Rohrman (2000) utviklet rammeverket “four context levels of risk perception” hvor de argumenterer for ulike kontekster som er pådrivere for hvordan risikopersepsjon formes (Renn, 2008). De fire ulike kontekstnivåene er basert på forskning om psykologiske, sosiale og kulturelle faktorer innenfor risikopersepsjon og presenteres som «sosio-politiske institusjoner», «informasjonsbehandling ved bruk av heuristikker», «kulturell bakgrunn» og «kognitive og affektive prosesser». Ingen av pådriverne bør sees i total isolasjon fra hverandre, da de utfyller hverandre og ofte opptrer som en kontinuerlig prosess. I denne studien har jeg forankret risikokommunikasjon som en del av kontekstnivået «sosio-politiske institusjoner» da hvordan COVID-19 kommuniseres fra sosio-politiske institusjoner er relevant for studiens problemstilling og case.

Risikokommunikasjon og risikopersepsjon knyttes tett opp mot hverandre i forskning for hvordan pandemi oppfattes. Risikokommunikasjon vil i denne undersøkelsen bli sett på som en del av kontekstnivået «sosio-politiske institusjoner» som en pådriver for hvordan

risikopersepsjon dannes. Dette begrunnes med at de sosio-politiske institusjonene, spesifikt media og relevante myndigheter, har under COVID-19-situasjonen drevet med aktiv risikokommunikasjon.

Figur 1 - teoretisk rammeverk med utgangspunkt i Renn og Rohrmann (2000)

2.3.1 Sosio-politiske institusjoner

Kontekstnivået «Sosio-politiske institusjoner» handler om sosiale og politiske institusjoner som kan assosieres med en risiko eller selve kilden til risikoen (Renn, 2008). Dette kan være media, politiske partier, myndighetene eller andre organisasjoner. Om et individ har lite erfaring med en risiko kan det lett påvirkes av sosio-politiske omtalelser vedrørende en risiko. Media har en rolle med å formidle viktig informasjon til befolkningen, samt å vise ulike sider av en sak. Hvordan media fremstiller en sak, eksempelvis COVID-19, er opp til dem selv da media selv bestemmer hvilken vinkling de vil presentere saken fra, noe som kan skape overveldelse i en situasjon slik som COVID-19. Myndighetene kan derimot være en mer nøytral plass å innhente informasjon fra da det myndighetene kommuniserer ut skal være et konstruktivt, hjelpende verktøy (SMK, 2005). Risikopersepsjonen til individer kan altså bli påvirket av hvordan ulike institusjoner vurderer og beskriver risikoer, og hvilke av disse beskrivelsene og vurderingene individet velger å tro på (O. Renn, 2008). Individer antas å velge ulike elementer presentert av sosio-politiske institusjoner, og videre setter dette sammen

med andre referanserammer for å skape forståelse og mening om en risiko slik som COVID-19. En utvelgelse av «elementer», for å bygge egen forståelse for risiko, påvirkes også av individers tillit til institusjoner og individets egne verdier (O. Renn, 2008). Det mest essensielle med utvelgelsen av disse elementene er at de sosio-politiske institusjonene må legge ned tid i utformingen av informasjonen. Om lekfolk, eller individer, ikke forstår eksperters vurderinger og beskrivelser av risiko kan det påvirke hvor individene velger å hente sin informasjon om risiko fra.

2.3.1.1 Risikokommunikasjon

For å gjøre samfunnet mindre sårbart spiller risikokommunikasjon en viktig rolle (DSB, 2014). I prosessen med å kommunisere risiko inngår det formidling av sannsynligheter og potensielle konsekvenser i forhold til utviklingen av en risiko (Aven, 2015b). Mennesker opplever sjelden omfattende risiko eller uønskede hendelser selv, og vil gjennom risikokommunikasjon kunne erverve kunnskap og fatte beslutninger om risiko som de ikke selv har opplevd (Otway & Wynne, 1989). Med andre ord kan man si at informasjon om risiko er en viktig del av individers risikopersepsjon (O. Renn, 2008). For å kommunisere ut informasjon om risiko finnes det ulike faktorer som bør oppfylles; formidling og utforming av informasjonen, samt tillit til avsenderen av informasjonen (Jardine & Hrudey, 1997; Leiss, 1996; O. Renn, 2008).

Formidling og utforming av risiko omhandler hvordan man sender ut informasjon, og hvordan man formulerer seg når man skal kommunisere risiko, noe som igjen former hvordan risikoen oppfattes av mottakeren. For å oppnå dette best mulig kreves det eksperter på både risiko og kommunikasjon (Renn, 2008). Det viktigste er å hjelpe utsatte parter til å fatte en riktig beslutning med tanke på å beskytte seg for risiko. Dette kan blant annet gjøres ved å få de berørte partene til å forstå meningen med risikovurderinger slik at de berørte partene på egenhånd kan fatte en klok og riktig beslutning (Renn, 2008). En viktig del av dette er å bruke et forståelig språk, uten for mange faguttrykk, slik at det ikke er rom for å feiltolke informasjonen (Jardine & Hrudey, 1997). På grunn av menneskets begrensninger til å huske all informasjon man blir eksponert for vil det som regel bare være den informasjonen man anser som relevant, eller den informasjonen som gjør størst inntrykk, som vil bli husket.

For å i det hele tatt oppnå at mottakere i det hele tatt skal prøve å forstå og å huske informasjonen som sendes ut, er det essensielt at det er tillit fra mottaker og til avsender av informasjon (Hardin, 2006). Avsender av informasjonen bør være ærlig med den informasjon som sendes ut, og være ydmyk for å ta imot andres meninger og synspunkt. Hvis det har

skjedd en misinformering bør dette rettes opp i, og informeres om. I tillegg kan tillit forstås fra ulike vinkler; troverdighet til kilden, oppfattet kompetanse, rettferdig framstilling av problemstillingen, grad av empati og objektivitet (O. Renn & Levine, 1991). Når det kommer til risiko, er det lite som skal til for at tilliten fra befolkningen og til myndigheter og andre institusjoner brytes. Tillit er med andre ingen enkel oppgave, og må ses på som en kontinuerlig prosess (Hardin, 2006). Likevel viser det seg at hvis man har tillit til myndigheter og andre institusjoner for å håndtere eller informere om risiko, så har man lavere risikopersepsjon (Bord & O'Connor, 1992) (Siegrist, Cvetkovich, & Roth, 2000). Informasjon kan hentes direkte fra hovedkilden, men ofte hentes informasjon fra media. Media henter sin informasjon fra primærkilden, men bruker ulike teknikker for å forme informasjonen før det legges ut enten på nett, TV eller i avis. Det er to hovedfaktorer som peker seg ut når informasjon kommuniseres ut via media. For det første - lager media en ny form for informasjon eller formidler de den originale informasjonen? Og for det andre må man ta hensyn til at journalisten kan være partisk, og at han ikke videreformidler informasjon fra et nøytralt perspektiv (O. Renn, 2008). Media betegnes likevel som en viktig kilde for innhenting av informasjon av risiko da det er lett tilgjengelig.

2.3.2 Informasjonsbehandling ved bruk av heuristikker

Heuristikker, også kjent som forenklingsstrategier, brukes ofte hvis man ikke har tilstrekkelig eller korrekt informasjon om noe man skal gjøre en beslutning om. Dette kan eksempelvis være at man velger noe kjent over noe ukjent, selv om det ikke nødvendigvis er den mest korrekte beslutningen (Todd, 2001). Man kan ta en slik slutning fordi man velger å klassifisere informasjon ved hjelp av allerede etablerte slutninger om verden. Heuristikkene som brukes vil variere fra person til person basert på risikoen og individets egne oppfatninger og følelser. Likevel viser det seg at det ofte er universelle likheter i heuristikker, når de brukes og i hvilken setting de brukes i (O. Renn, 2008). Selv om risiko og risikopersepsjon ikke kun kan beskrives som sannsynlighet og konsekvens, betyr det ikke at disse to elementene ikke er viktige av den grunn. Heuristikker trekkes fram som en viktig del av risikopersepsjon da det kan trekkes linjer til å behandle sannsynlighets- og konsekvensinformasjon om risiko. Kahneman og Tversky (1979) fant ut at mennesker flest har en høyere toleranse for risiko hvis de anser det som sannsynlig at risikoens konsekvenser resulterer i noe positivt og vice versa. Man bruker altså disse forenklingsstrategiene blant annet til å veie risiko opp mot konsekvens - både av positiv og negativ art (O. Renn, 2008). Dette kan ses i sammenheng med nivået om kognitive og affektive faktorer - emosjoner og affekt vil ha betydning for

risikopersepsjon da følelser knyttet til hva man oppfatter som bra og dårlig farger tvetydighet i tolkningen av hva som vil være den rette løsning.

Heuristikker vil i noen tilfeller være gyldige og gi gode estimer, men kan også føre til systematiske bias. En type bias er bekreftelsestendensen hvor man - i stedet for å undersøke noe fra ulike perspektiv for å få en helhetlig forståelse - heller søker etter den informasjonen man vil ha slik at man får bekreftet de antakelsene man har i utgangspunktet (Nickerson, 1998). Slike feilslutninger vil igjen kunne påvirke risikovurderinger negativt eksempelvis ved at man har søkt etter informasjon for å bekrefte egen mening om at en viss risiko ikke er relevant å ta hensyn til, men så inntreffer risikoen likevel fordi man ikke har tatt hensyn til andre perspektiver og vurderinger vedrørende risikoen (Slovic, 2000). Mennesket kan dessverre ofte ha for høy tillit til egne vurderinger (Slovic, 2000).

2.3.3 Kulturell bakgrunn

Kontekstnivået «kulturell bakgrunn» ser på hvordan syn og valg av risiko henger sammen med kulturen mennesket er en del av. Kultur kan defineres som en gruppes delte antakelser, verdier og meninger (Schein, 2004). Disse antakelsene, verdiene og meningene er opparbeidet gjennom tid av gruppens medlemmer hvor problemløsning og tilpasning til de eksterne omgivelsene har funger så godt at disse måtene å gjøre det på har blitt ansett som den korrekte måten å gjøre det på. Individer innenfor samme kulturelle gruppe kan eksempelvis være motstandere av å ta vaksine mot smittsomme sykdommer. Dette henger sammen med hvordan vi som mennesker er, og hvilke verdier vi har tilegnet oss som følge av vår kultur (Wildavsky & Dake, 1990). Hva mennesket anser som å være verdifullt vil variere fra ulike kulturer, og likeså vil hva som ansees å være av risiko også variere; det vil si hvilke risikoer som er verdt å ta eller ikke, og hvem som kan ta de (O. Renn, 2008). Fokuset på risiko er dermed også avhengig av de sosiale organiseringene man befinner seg i.

En viktig dimensjon ved kultur er også at man gjennom læring etablerer en felles forståelse og standard for atferd. Dette vil gjennom en naturlig prosess videreføres til nye medlemmer av gruppen, og danne grunnlaget for gruppens kultur (Schein, 2004). John Adams (1995) forklarer at risiko er et kulturelt konstruert fenomen og at ulik kulturell bakgrunn påvirker hvordan en forholder seg til risiko. I neste rekke påvirker det hvordan en diskuterer risiko med hverandre (Adams, 1995). Teori om at kultur påvirker risikopersepsjon har derfor til hensikt å vise at menneskets fokus på risiko henger sammen med de sosiale formene man lever etter eller den sosiale grupperingen som er i samfunnet. De fleste mennesker kan ikke vite hvilke risikoer som finnes der ute til enhver tid. Derfor vil ulike mennesker avgjøre

hvilke risikoer som får oppmerksomhet i samfunnet og hvilke som blir ignorert (Douglas & Wildavsky, 1983). En type kulturell gruppe kan ha grunnleggende verdier som verdsetter ekspertvurderinger på risiko slik som pandemi, mens en annen type gruppe kan anse disse ekspertvurderingene som avvikende fra gruppens verdier. Kulturen er med andre ord med på å bestemme hvilke risikoer og farer vi velger å gi oppmerksomhet (O. Renn, 2008).

2.3.4 Kognitive og affektive faktorer

Kontekstnivået «kognitive og affektive faktorer» blir redegjort av Renn og Rohrmann (2000) som hvordan et individs kognitive forståelse og følelser påvirker dets persepsjon av risiko. Kognitive faktorer handler om prosessene oppfattelse, tenking og oppbygging av kunnskap (Cohen, 1983). De kognitive faktorene påvirker hva individer oppfatter som sant om risiko, og videre hvilken vurdering disse individene vil gjøre av en risiko (Renn, 2008). Dette kobles til den andre delen av dette kontekstnivået, nemlig affektive faktorer– et individs emosjonelle reaksjon til noe. Affekt-faktoren påvirker risikopersepsjonen til et individ ved at en situasjon eller opplevelse kan føre til en bestemt følelse, som igjen kan påvirke til at individet justerer atferden sin. Affekt kan oppstå ubevisst eller bevisst og er et hjelpeverktøy for at individer effektivt kan reagere på risiko. Reaksjonen og oppfattelsen et individ gjør av risiko kan videre beskrives ved ulike karakteristikker. Disse karakteristikkene kan for eksempel være følelser som frykt eller kontroll i forhold til en risiko, noe som kan være avgjørende for hvorvidt man aksepterer risikoen eller ikke (Fischhoff et al., 2000) (O. Renn, 2008). Individer oppfatter risiko ulikt til seg selv, sin egen familie eller venner, og generelt for andre. Dersom et individ oppfatter en risiko som å være under individets kontroll, vil risikoen kunne oppfattes som lavere for individet og eksempelvis familien eller venner (Sjöberg, 2000).

Et eksempel kan være følelsen av å ha, eller ikke ha, kontroll i en tid hvor det herjer pandemi. Risikopersepsjon vil også avhenge av førsteinntrykket av noe risikofylt og hva man har i minnet. Dette vil ofte være avgjørende for vurderingen man gjør om oppfattelsen for den bestemte risikoen. Det vil være vanskelig å gjøre om på denne meningen, og man vil ofte bare godkjenne nye erindringer om de stemmer med den allerede etablerte persepsjonen (Slovic, 2000). Har man eksempelvis opplevd å ha blitt alvorlig syk, vil man kunne tenke tilbake til oppfattelser rundt den bestemte hendelsen hvis man står ovenfor noe som kan true helsen igjen. Risiko som kognisjon og følelser vil derfor referere til vår kjappe, instinktive, og intuitive reaksjon på farer. Sagt på en annen måte vil de oppfattelser og valg vi gjør oss i samfunnet i stor grad styres av våre følelser.

2.4 Analytiske implikasjoner

I det ovenstående kapitlet har jeg presentert det teoretiske rammeverket som er grunnlaget for de to forskningsspørsmålene i studien. Teorien sier at en av pådriverne for risikopersepsjon er hvordan individer oppfatter sosio-politiske institusjoner knyttet til risikoer. Hvordan disse institusjonene kommuniserer risikoen vil også påvirke hvordan individer oppfatter den spesifikke risikoen. Dette er bakteppet for forskningsspørsmål *F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og risikokommunikasjon fra disse institusjonene oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?*

Videre fokuserer teorien om risikopersepsjon på at individer bruker heuristikker for å behandle informasjon som kommuniseres. Kulturell bakgrunn samt kognitive og affektive prosesser er også pådrivere for oppfattelsen og vurderingen av risiko. Dermed lyder forskningsspørsmål *F2: Hvilke individuelle prosesser påvirker oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?*

3 Metode

I denne delen presenteres de metodiske fremgangsmåtene jeg har valgt for å danne det empiriske grunnlaget for å besvare studiens problemstilling. Innledningsvis presenteres forskningsdesign- og strategi, før jeg videre gjør rede for hvordan dataen har blitt innsamlet og analysert. Avslutningsvis presenterer jeg studiens reliabilitet, validitet, generalisering og etiske betraktninger.

3.1 Forskningsdesign og strategi – Case-studie

Et forskningsdesign kan sees på som en slags oppskrift for hvordan man best mulig kan besvare en problemstilling. Både før og under gjennomførelse av forskningen må man som forsker ta ulike valg og overveielser – hva, hvem og hvordan skal undersøkelsen utføres? Hensikten med denne studien var å undersøke *hvordan man kan forstå risikopersepsjonen daglige ledere og foresatte i barnehager har hatt for situasjonen med COVID-19*.

Det har tidligere blitt gjennomført forskning på risikopersepsjon ved bruk av kvantitative tilnærminger (Fischhoff et al., 2000; Jacobs et al., 2010), men det å tallfeste opplevelse av frykt eller kontroll knyttet opp mot risiko vil som regel utelukke forklaringsfaktoren. Ved eksempelvis spørsmål om følelse av kontroll vedrørende en risiko hvor informanten kan svare på en skala fra 1-10, kan det være vanskelig for forskeren og forstå hvorfor informanten svarte 6 i stedet for 7. En kvantitativ tilnærming kan altså neglisjere muligheten for forklaringer og refleksjoner rundt svarene (Creswell, 2003). En kvalitativ tilnærming vil i motsetning heller fokusere på svar med dybde og refleksjoner, og dette var avgjørende for at denne studien ble av kvalitativ art (Creswell, 1998). Studien ble i utgangspunktet angrepet ved bruk av en åpen strategi, nærliggende en deduktiv strategi, som vil si at jeg brukte mitt teoretiske rammeverk om risikopersepsjon- og kommunikasjon til å utforme forskningsspørsmål og intervju spørsmål. En slik strategi gir mulighet til å avgjøre om innsamlet data stemmer overens med den virkeligheten det teoretiske rammeverket redegjør for (Jacobsen, 2015). Studien har videre bygd på et intensivt forskningsopplegg som vil si at fokuset ikke har vært på å samle flest mulig informanter, men heller å legge til rette for at et mindre utvalg informanter har fått frihet til å uttrykke egne oppfattelser med egne ord, slik at jeg dermed har kunne gått i dybden på studiens tematikk (Jacobsen, 2015).

Den overordnede tematikken for studien er risikopersepsjon- og kommunikasjon, men jeg har valgt å knytte dette opp mot en spesifikk kontekst, eller med andre ord, en spesifikk case. Å gjennomføre casestudier er hensiktsmessige når man som forsker ønsker å få dypere innsikt i et fenomen knyttet til en spesiell hendelse (Yin, 2014). Studiens case er situasjonen med

stenging og gjenåpning av barnehager som følge av norske myndigheters tiltak for å begrense smitte av COVID-19. Det tidsmessige fokuset for caset er perioden mars-april 2020 da COVID-19 tok seg opp i Norge, samt at barnehagene både ble stengt og gjenåpnet innenfor dette tidsrommet. Caset har også blitt avgrenset i forhold til utvalg, noe som vil utdypes i følgende delkapittel.

3.2 Intervju og utvalg

Studiens case med stenging og gjenåpning av barnehager knyttet opp mot COVID-19 la til rette for utvalgsstrategi for datainnsamling, nemlig et kontekstbasert utvalg (Jacobsen, 2015). De med tilknytning til barnehager ble dermed sett på som hensiktsmessige informanter med førstehåndsinformasjon om hvordan situasjonen ble oppfattet. Det var ikke aktuelt å intervju barn, noe det var flere grunner til; de er fortsatt i en utviklingsfase og kan ha problemer med å uttrykke seg, temaet kunne føre til redsel, samt at å få tillatelse til å inkludere barn i en studie er en omfattende personvernmessig prosess. Det ble avgjort at foresatte og daglige ledere ved barnehager skulle danne utvalget. Dette er individer som har informasjon om deres oppfattelse for COVID-19, og de har også blitt direkte berørt i forhold til stenging og gjenåpning av barnehager og kan gi informasjon om deres oppfattelse om drift av barnehager under COVID-19. Jeg besluttet å inkludere både daglige ledere og foresatte i utvalget da de kan sitte på noe ulik informasjon da de to ulike informantgruppene har to ulike posisjoner i forhold til barnehagen, noe jeg anser som å kunne gi mer dybde til studien. Det vil ikke være en komparativ studie hvor jeg ser på daglige ledere på en side, og foresatte på en annen side. Utvalget ble geografisk avgrenset til Tromsø på grunn av forskerens tilhørighet til kommunen, noe som i utgangspunktet ble antatt at skulle gjøre det mer attraktivt for informantene å takke ja til å delta i studien. Det ble innledningsvis tatt kontakt med Tromsø kommune for å presentere studiet som skulle gjennomføres, og de stilte seg positiv til studien. Jeg ble anbefalt av kommunen å ta direkte kontakt med barnehager, og tok både kontakt med private og kommunale barnehager via e-mail og telefon. Det skulle vise seg å være vanskelig å få tak i informanter da de uttrykte at de opplevde en ekstra hektisk hverdag både under og etter perioden med stengte barnehager. Jeg kom likevel i kontakt med to daglige ledere som ville delta i studien, og fra dette utviklet det seg en snøballutvelgelse hvor de to daglige lederne satt meg i videre kontakt med foresatte som sa seg villig til å delta i studien. Utvalget består dermed av 2 daglige ledere, en fra kommunal barnehage og en fra privat barnehage, samt 12 foreldre hvor halvparten tilhørte kommunal barnehage og den andre halvparten tilhørte privat barnehage. Informantene har av personvernmessige årsaker blitt anonymisert,

og jeg har kodet om hver enkelt informant. Jeg har i omkodingen tatt høyde for potensielle ulikheter i svarene på grunn av privat/kommunal barnehage, og har dermed kodet det slik at «P» tilsvarer at informanten tilknyttet privat barnehage mens «K» tilsvarer at informanten tilknyttet kommunal barnehage.

Tabell 1 - oversikt over utvalg

Informant	Privat barnehage (P)	Kommunal barnehage (K)
Daglig leder	DL _P	DL _K
Foresatt	P1	K1
	P2	K2
	P3	K3
	P4	K4
	P5	K5
	P6	K6

3.3 Datainnsamling

Dette studiet baserer seg i hovedsak på primærdata som har blitt innhentet via intervju. I kvalitativ metode anses intervju som den mest vanlige metoden (Thagaard, 2013). Et intervju vil kunne ha ulik grad av åpenhet avhengig av informasjon man er ute etter (Creswell, 2003). For å få gode forklaringer og refleksjoner rundt hvordan daglige ledere og foresatte har oppfattet COVID-19, samt risiko ved gjenåpning av barnehager, ble det gjennomført individuelle, semi-strukturerte dybdeintervju. ettersom det la til rette for at jeg kunne stille forhåndslagde spørsmål på bakgrunn av teori og forskningsspørsmål (Blaikie, 2000). Det ble skreddersydd to ulike intervjuguider – en til daglige ledere og en til foresatte. Spørsmålene baserte seg på teoretisk rammeverk og litteraturgjennomgang, og var strukturert etter de teoretiske temaene. Ulikhetene i intervjuguidene lå i vinklingen av noen av spørsmålene da de to ulike gruppene kan ha noe ulik informasjon, eksempelvis et mer administrativt perspektiv for daglige ledere. Med semi-strukturerte intervju la jeg til rette for at informantene kunne snakke utover hovedspørsmålene jeg hadde laget på forhånd. Ved tilfeller hvor jeg ikke følte at informantene svarte godt nok i dybden fulgte jeg opp med ekstra støttespørsmål. I flere

tilfeller var svarene dog så utfyllende at de besvarte spørsmål som skulle stilles senere. Selv om det var relativt få informanter opplevdes det at et visst metningspunkt etter hvert ble nådd i forhold til at svarene jeg fikk begynte å gjentakende falle under de ulike delene av det teoretiske rammeverket.

Alle intervjuene ble gjennomført over telefon som følger av UiTs retningslinjer vedrørende COVID-19. Ved telefonintervju kan det tenkes at informantene ikke har gitt sine fullstendige meninger og oppfatninger da et telefonintervju kan føles noe upersonlig (Farooq & De Villiers, 2017). Jeg opplevde derimot at intervjuene ble satt i gang på en slik måte at informantene virket komfortable, og det opplevdes også at informantene var engasjerte for studiens tematikk. Før jeg satt i gang med selve intervjuene gikk jeg gjennom informasjonsskrivet jeg hadde utformet. Informasjonsskrivet inkluderte en kort sammenfatning av studiens hensikt, og hvilke temaer som var fokusområdet. Videre ble det formidlet hvilke rettigheter informantene hadde, før jeg avslutningsvis ba om samtykke til deltakelse i studien. Det ble også bedt om samtykke til å ta opp intervjuene på båndopptaker. Jeg ønsket å bruke båndopptaker for å forsikre meg om at datamaterialet senere skulle bli korrekt gjengitt, og at fokuset mitt var helt og holdent på informantens fortellinger under intervjuet (Jacobsen, 2005). Ifølge Jacobsen (2005) bør dybdeintervju være på minst en halvtime for å være brukbar. Intervjuene jeg gjennomførte hadde en varighet på 35-50 minutter. Noen av informantene svarte veldig konkret uten å gå rundt grøten, mens andre la mer tid i å tenke mens de svarte på noen av spørsmålene. Begge svartypene opplevdes som innholdsrike som datamateriale.

3.4 Analyse av datamateriale

Hensikten med å analysere datamateriale er å gi en redegjørelse og fortolkning av informantenes forståelse av fenomenet man har undersøkt (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010). Ved å gjennomføre 14 dybdeintervju ble det generert mengder med datamateriale, men å presentere alt datamateriale i sin fulle form vil ikke være hensiktsmessig da det ikke er alt som er like relevant, samt at mange av uttalelsene har kunne blitt komprimert ned uten å miste budskapet (Tjora, 2010). Det ble dermed gjennomført en innholdsanalyse som har til formål å finne relevante kategorier som datamateriale plasseres innunder, og vil dermed tydeliggjøre likheter eller ulikheter (Jacobsen, 2015). To nøkkelfaktorer for å best mulig analysere data er ved å systematisere og kategorisere. Denne prosessen startet jeg allerede med før intervjuene ble gjennomført ved at intervjuguiden var kategorisert etter det teoretiske rammeverket. Dette er i tråd med hva Yin (2014) fremmer

som en god strategi ved analyse av datamateriale i case-studier. Etter hvert intervju som ble gjennomført transkriberte jeg intervjuene ordrett. Det var også et fokus på å notere inn emosjonelle uttrykk slik som toneleie, pauser eller sukk som kan være indirekte informasjon med nyttig verdi i en studie hvor individer forteller om egne oppfatninger i en gitt kontekst (Kvale & Brinkmann, 2015). Etter transkripsjon tillot jeg meg å luke ut det som ikke var relevant for studiens tematikk i hvert enkelt intervju. Videre opprettet jeg to dokumenter identisk til de to intervjuguidene. I det ene dokumentet samlet jeg de ulike svarene fra de to daglige lederne sammen under hvert av spørsmålene, og i det andre dokumentet gjorde jeg det tilsvarende bare at det gjaldt de foresatte. På den måten fikk jeg en oversikt over hva informantene hadde respondert til de ulike spørsmålene, og om det var noen funn som gikk igjen, eller som skilte seg ut. Selv om det ble fjernet en del irrelevant data, og at noen sitater ble komprimert var det likevel mange sider med data. Løsningen på dette var å skape et mer konkretisert og oversiktlig oppsett av datamaterialet gjennom å lage en tabell bestående av stikkord og setninger. Etter jeg hadde gjennomført en kategorisering og systematisering av datamaterialet satt jeg altså igjen med tre ulike fremstillinger av datamaterialet mitt; 14 ulike dokumenter med hvert enkelt transkriberte intervju, to dokumenter hvor svarene fra de ulike informantene var plassert inn i de to ulike intervjuguidene, og en komprimert tabell med stikkord og korte setninger fra alle de 14 intervjuene. Dette gjorde at jeg kunne se datamaterialet både i sin individualitet, men også i et større bilde og i sammenheng med annet datamateriale.

3.5 Dokumentanalyse

Som et supplement til intervju har det også blitt utført dokumentanalyse av dokumenter med relevans til studiens case og problemstilling (Silverman, 2005). Alle fire dokumentene er offentlige, og er utformet med den hensikt at «den vanlige mannen på gata» kan vær mottaker av informasjonen som står i dokumentene. En stor del av myndighetenes arbeid er å utforme ulike type dokumenter slik at eksempelvis bestemmelser eller råd som berører befolkningen skal være tilgjengelig for alle (snl, 2019).

Tabell 2 - oversikt over dokumenter

Dokument	Organisasjon
Analyse av krisescenarioer 2019	Direktoratet for Samfunnssikkerhet og beredskap
Veileder om smittevern i barnehager under COVID-19-utbruddet 2020 1.utgave	Utdanningsdirektoratet
Statens kommunikasjonspolitikk 2009	Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Tidslinje: myndighetenes håndtering av koronasituasjonen 2020	Regjeringen

Innledningsvis i studien ble DSB sin rapport «Analyser av krisescenarioer» (2019) analysert, med særlig vektlegging på scenarioet om pandemi i Norge. Rapporten har hatt funksjon for studien ved at det både har styrket forskerens kunnskap om temaet om pandemi i Norge, og den har likeså fungert som en referanseramme i forhold til hvordan informantene har vurdert pandemi som risiko. Videre har første utgave av «Veileder om smittevern i barnehager under COVID-19-utbruddet 2020» (Utdanningsdirektoratet, 2020) blitt brukt slik at forskeren kunne danne seg et bedre bilde av hvilke krav myndighetene stilte til barnehager for at de skulle driftes etter krav om smittevern. Den har også blitt brukt for at forskeren skal være kjent med hvilke krav foresatte også har måtte forholdt seg til når barnehagene gjenåpnet. «Statens kommunikasjonspolitikk» (administrasjonsdepartementet, 2009) har vært et nyttig dokument for å tilegne seg kunnskap om hvordan statlig kommunikasjon bør foregå. Dette er av relevans da kommunisering fra myndighetene og til befolkningen har vært sentralt under pandemien. Avslutningsvis har regjeringens «Tidslinje: myndighetenes håndtering av koronasituasjonen» (2020) vært viktig for å supplere med data om hva slags tiltak som ble iverksatt av myndighetene, og når de ble iverksatt.

3.6 Datainnsamlingens kvalitet

3.6.1 Etikk

Ethvert forskningsprosjekt bør reflektere tanker omkring etikk – både med tanke på at forskeren forholder seg til forskningsetiske prinsipper, men også at forskeren tar etiske forbehold knyttet til relasjonen mellom samfunnet og forskning (Tjora, 2010). Det er særlig betraktninger omkring deltakernes informerte og frie samtykke, konfidensialitet og

anonymitet som vil trekkes inn her. Innledningsvis kan det presiseres at forskningsprosjektet ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og ble godkjent.

Som nevnt tidligere ble alle informantene informert om studiens hensikt, og hvilke rettigheter de hadde. Alle informantene var dermed klar over at det var frivillig å delta i denne studien, og at de kunne trekke seg når som helst uten å oppgi årsak til dette. I informasjonsskrivet informerte jeg også om at alle personopplysninger om informantene ville bli behandlet konfidensielt og i tråd med NSDs retningslinjer, og at de ville bli anonymisert i oppgaven. Hvilken barnehage de foresatte og daglige lederne tilhørte har også blitt anonymisert, men det har blitt opplyst om de enkelte tilhørte enten privat eller kommunal barnehage. Et særlig fokus var på å informere om at studien ikke var lagt opp til å ha et fokus på barna i barnehagen. Likevel ble barn til foresatte ansett som tredjepersoner i prosjektet. Spørsmålene jeg stilte var således ikke om barn, bortsett fra spørsmål om de foresatte hadde sendt barna i barnehagen etter gjenåpning. Jeg presiserte før hvert intervju at hvis informantene hadde historier om barn som de anså som relevant å fortelle om, så måtte dette fortelles på Ben slik måte at det ikke var noen detaljer i fortellingen som kunne medføre at barnet var til å gjenkjenne da dette ville gått utover barnets personvern.

3.6.2 Reliabilitet

En studies reliabilitet omhandler hvorvidt forskningen er pålitelig og oppfattes som troverdig, og hvorvidt jeg som forsker har påvirket informasjonen under datainnsamlingen (Kvale & Brinkmann, 2015). En studie med høy reliabilitet skal kunne tillate andre forskere med samme forutsetninger og metoder til komme frem til samme resultat som din undersøkelse har kommet fram til (Tjora, 2010; Kvale og Brinkmann, 2009). Et viktig steg for å vise at metodene man har brukt er pålitelige er å være transparent når man redegjør for hele prosessen med studiens metodiske fremgangsmåter, noe jeg føler jeg har etterstrebet som beskrevet i de ovenstående kapitlene (Silverman, 2005). Som forsker vil man i kvalitative studier kunne ha en form for påvirkning på det som skal studeres, og det var et stort fokus for meg under intervjuene og prøve å ikke stille noen ledende spørsmål. Det kan likevel i ettertid av intervjuene tenkes at noen av svarene og oppfølgingsspørsmålene mine kan ha vært ledende. Det må også bemerkes at noen av spørsmålene måtte stilles rett ut, men at disse spørsmålene ikke ble ansett som ledende, men heller nødvendige for å få grunnleggende informasjon om eksempelvis informantenes oppfattelse om pandemi som risiko. Ved å bruke semi-strukturerte intervju er det også sannsynlig at andre forskere som skal gjennomføre en

lik studie ikke vil innhente helt samme informasjon da semi-strukturerte intervju førte til egne avsporinger av informantene, samt ulike oppfølgingsspørsmål jeg som forsker stilte hvis informanten sa noe interessant.

Konteksten for innsamlingen av dataen har også vært spesiell da vi har måtte rettet oss etter myndighetenes strenge tiltak for å begrense smitte, og man har dermed stått i en ny situasjon med stor usikkerhet. Det kan dermed tenkes at det var mange følelser på gang da jeg foretok intervjuene, noe som kan ha noe å si for forutsetningene hvis andre skal gjennomføre en lik studie (Yin, 2014).

3.6.3 Validitet

En studies validitet er knyttet til hvorvidt en studerer det en faktisk har til hensikt å undersøke (Jacobsen, 2015), altså om de tolkningene jeg som forsker har gjort er gyldige i forhold til virkeligheten som har blitt studert. Et viktig steg i kvalitative studier er å sikre begrepsvaliditet, noe som ble gjort gjennom å operasjonalisere konseptene som studeres på teoretisk grunnlag (Yin, 2009). Jeg utformet intervjuguidene slik at begrepene ble best mulig operasjonalisert, noe som var en tidskrevende prosess da jeg ville sikre at spørsmålene ble utformet slik at jeg kunne besvare studiens hensikt.

Validitet deles inn i intern og ekstern validitet. Intern validitet omhandler hvorvidt det som forskes på beskrives og fortolkes korrekt, samt om de empiriske funnene gjenspeiler det som studeres (Jacobsen, 2005). Det dermed viktig at spørsmålene ble utformet og stilt på en slik måte at det ikke ble ledende, og at informantene dermed ikke svarte basert på mine antakelser. Intern validitet knyttes opp mot samsvar i data, noe jeg føler store deler av datamaterialet hadde – både på bakgrunn av at flere informanter hadde like uttalelser vedrørende ulike spørsmål, samt at datamaterialet støttet det teoretiske rammeverket (Jacobsen, 2015). Det skal likevel sies at enkelte deler av datamaterialet var sprikende, noe som signaliserer en lavere intern validitet. Det kunne også vært fruktbart og gjennomført studiet ved bruk av flere ulike metoder; metodetriangulering. Hvis studien hadde eksempelvis tatt i bruk kvalitativ og kvantitativ metode som hadde ført til samme resultat kunne jeg hatt et sterkere argument for at resultatene er gyldige.

Ekstern validitet, eller overførbarhet, omhandler hvorvidt analysene kan være holdbare for situasjoner og fenomener utover det som ble undersøkt i studien (Yin, 2009). I kvalitative undersøkelser vil det som regel være vanskelig å snakke om overførbarhet til et større utvalg (generalisering), men det kan være relevant å snakke om at funnene fra studien underbygger teorien som har blitt brukt (Jacobsen, 2015). En annen faktor som gjør det vanskelig å oppnå

høy ekstern validitet er det faktumet at studien tar utgangspunkt i en ekstrem case – det vil si en ekstraordinær situasjon hvor ting har endret seg kontinuerlig. Det vil dermed kunne ha kommet nye endringer i eksempelvis tiltak fra myndighetene eller antall smittede i samfunnet som kan medføre et likt utvalg kan ha endret oppfatning om COVID-19 og smitterisiko ved barnehagedrift.

4 Funn

I det følgende presenteres funn fra intervju hvor hensikten var å finne ut hvordan foresatte og daglige ledere ved barnehager har oppfattet COVID-19 og barnehagedrift gjennom denne perioden. Det har også blitt gjennomført dokumentanalyse av dokumenter som knyttes til pandemi, kommunikasjon av pandemi og smittevernveileder for barnehager som følge av pandemien. Kapitlet er strukturert etter de to ulike forskningsspørsmålene, og videre delt inn i delkapitler basert på kategorier.

4.1 F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som har blitt iverksatt?

4.1.1 Myndighetenes betydning for pandemi som risiko

DSB er myndigheten med det overordnede ansvaret for å ha oversikt over risiko og sårbarheter i samfunnet (REF). Årlig fremlegger DSB rapporter om krisescenarioer som kan påvirke det norske samfunnet, og i rapporten fra 2019 vises det til pandemi som en av scenarioene som kan føre til store innvirkninger for det norske samfunnet. Scenarioet om pandemi baseres på historiske frekvenser vedørende pandemi og virusutbrudd, og DSB har vurdert et stort pandemiutbrudd i Norge som en hendelse med «høy sannsynlighet» og «svært store konsekvenser» (DSB, 2019). Det var tilsynelatende ingen av informantene som var kjente med DSBs rapporter om krisescenarioer som kan føre til konsekvenser for Norge og landets befolkning (P1, P2, P3, P4, P5, P6, K1, K2, K3, K4, K5, K6, DL_p, DL_k). At en pandemi med et omfang som COVID-19 har hatt hadde de færreste av informantene ansett som sannsynlig å ramme Norge (P4). Dette kan tenkes å ha sammenheng med at en som ikke jobber med risiko til vanlig, ikke nødvendigvis går og tenker på det ellers.

I februar 2020 da det første tilfellet av COVID-19 i Norge ble registrert gikk helsemyndighetene ut med informasjon om planlagte tiltak for å begrense spredning av viruset og hvordan følge opp smittede i Norge (Regjeringen, 2020). Dette satte blant annet Statsministeren, helse- og omsorgsministeren og representanter fra Folkehelseinstituttet som fjes utad kampen om kontrollen over COVID-19 i Norge. Å få noen å assosiere risikoen med i en usikker tid var viktig, spesielt når det var fra en nøytral og statlig kilde. *«Myndighetenes pressekonferanser ga oss håndfast informasjon, og jeg visste at jeg kunne sjekke ut for eksempel nettsiden til FHI hvis jeg lurte på noe angående korona.»* (K6). Norske myndigheter har hatt et viktig arbeid med å kommunisere om COVID-19 gjennom hele pandemisituasjonen. I statens kommunikasjonspolitikk redegjøres det for risikokommunikasjon med at informasjon skal nå fram til alle som trenger det, og at det da er viktig at det kommuniseres med et tydelig og klart språk (administrasjonsdepartementet, 2009). Informantene uttrykker at det var lett å forstå innholdet under myndighetenes pressekonferanser og informasjon som ble lagt ut på nett på vegne av myndighetene (P1, P3, P5, K2, K3, K4, K5, K6, DL_p, DL_k). Det har vært essensielt at tillit til myndighetene har vært tilstedeværende for at informantene har lyttet til hva myndighetene har hatt å si, og det tenkes at denne tilliten kan ha kommet av det ansvaret og den håndteringen myndighetene har hatt under pandemien. Tillit underbygges videre med at representantene under pressekonferansene alltid var enig om hvordan situasjonen rundt COVID-19 var, og hvorfor ulike tiltak var iverksatt (K5, DL_k). Dette opplevdes som en form for treenighet (K5). Samtlige informanter var enstemmige om at de har tillit til myndighetene, og en av informantene rundet det fint opp med å si;

«selv om man kan være dypt uenig med enkelte politiske saker som den sittende regjering har håndhevet, så føltes det godt og trygt da pressekonferansene begynte å rulle på TV-skjermen (...) at tiltakene kom gjorde at vi følte oss tryggere på situasjonen og hvordan man skulle te seg.» (P1).

Innen mars hadde antall smittede eskalert, og regjeringen besluttet at alle barnehager skulle midlertidig stenges (Regjeringen, 2020). Flertallet av informantene omtalte myndighetenes tiltak om å midlertidig stenge barnehagene som korrekt (P1, P3, P5, P6, K1, K3, K4, K5, K6, DL_k, DL_p). Dette ble blant annet begrunnet med at tiltakene myndighetene håndhevet baserte seg på ekspertvurderinger, og at det i en slik ny og usikker situasjon føltes som en trygghet at tiltak ble gjort for å være føre-var (P1, K5, DL_p). Noen av de foresatte

mente i motsetning at tiltaket om å stenge barnehagene var unødvendig (P2, P4, K2). En av dem baserte denne meningen på å ha lest nylig publiserte artikler om at smitte og sykdomsomsfang for COVID-19 hos barn foreløpig viste seg å være lav (K2). Denne oppfatningen ble også bekreftet av en annen informant som jobber innenfor helsesektoren (P2). En annen redegjorde for utsagnet sitt med at konsekvensene av å måtte kombinere hjemmekontor og såkalt «hjemmebarnehage» gikk negativt ut over arbeidskapasitet- og kvalitet, og at dette i det store bildet kunne ha samfunnsmessige konsekvenser av negativ art (P4). Andre informanter bekymret seg også over «hjemmebarnehage», og utdypet med at det er vanskelig for barn å forstå hvorfor man ikke kan dra i barnehagen, eller hvorfor man ikke kan leke sammen med andre barn. Å prøve å forklare til de minste at det å gi en klem til en venn kan føre til at man kan bli veldig syk var også vanskelig. Statsministeren holdt en egen pressekonferanse beregnet for barn, og flere av informantene synes det gjorde det lettere for barna å forstå, samt for de voksne å ordlegge seg (P1, K3).

Det var en lykkens dag da myndighetene kom med beskjed om at barnehagene kunne åpne igjen etter å ha vært midlertidig stengt i over 5 uker. Da den endelige dato for åpning kom ble barnehagene anmodet om å åpne de i henhold til smittevernveilederen som ble utviklet spesifikt for dette formålet (Utdanningsdirektoratet, 2020). Smittevernveilederen fungerte som en tydelig veileder som rettet seg både mot tilrettelegging i barnehagen, samt festepunkter for foreldre å forholde seg til i forhold til sykdom hos barna. Ingen syke barn skulle sendes i barnehagen, og ble noen barn syke – selv med milde symptomer som rennende nese, måtte de holdes hjemme helt til de hadde vært symptomfri i 24 timer. I barnehagene ble barna blant annet inndelt i faste kohorter som ikke skulle omgås de andre kohortene, og barnehagene ble oppfordret til å ta i bruk hele barnehageområdet slik at de kunne være mye ute (Utdanningsdirektoratet, 2020) (DL_k, DL_p). Med en hard vinter og mengder med snø som hadde hopet seg opp i barnehager som hadde stått ubrukt, var det mye arbeid med å få uteområdene opp til standard slik at barna kunne være ute. Dette også i henhold til smittevernveilederen med tanke på at de ulike kohortene skulle klare å holde avstand til hverandre (DL_k, DL_p). Til tross for smittevernveileder og tilrettelegging fra barnehagene sin side var det ikke alle som var like trygge på gjenåpningen av barnehagene (K4); «*Jeg synes det var for tidlig. Ingen vet med sikkerhet hvordan dette kommer til å gå (...) jeg føler det blir litt prøvekanin-opplegg*» (P1).

4.1.2 Nettavisene som informasjonskilde

Da COVID-19 først ble kjent, og smittetilfellene eksploderte i Wuhan-provinsen i Kina, fikk det stor mediaoppmerksomhet. Det var mye spekulering og teorier som florerte i nettavisene, og lite informasjon om hva COVID-19 faktisk var og kunne medføre (P6). Da det første tilfellet ble registrert i Norge var nyheten over alle avisene og nyhetskanalene. «*Man kunne ikke gjøre noe annet enn å sitte å se på. Vi hadde jo ventet på den dagen koronaen skulle komme hit også*» (P3). Viruset hadde en rolig periode etter det første tilfellet var registrert, men da ferieglade nordmenn begynte å vende tilbake hjem fra utlandet begynte tilfellene å bli flere (Regjeringen, 2020). Etter myndighetenes pressekonferanse 12. mars kom en tid hvor nettavisene var preget av de omfattende tiltakene som hadde blitt bestemt, og det var vanskelig å la være å sjekke siste nytt konstant. Det ble også oppfattet slik at det var vanskelig for informantene å huske alle tiltakene og forhåndsreglene som var presentert på pressekonferansen, så nettavisene ble en fin plass for å minnes på alt (P5).

Men selv om medias oppgave er å bringe fram informasjon til offentligheten, så bestemmer media ofte selv, med sin rolle som informasjonsformidler, hva som skal vektlegges og hvordan informasjonen skal vinkles (SMK, 2005). Før antall smittede i Norge økte, var det jevnt over det samme som sto på de ulike nettavisene – enten de var lokale eller nasjonale (DL_k). Etter at myndighetene iverksatte de omfattende tiltakene og at dette begynte å bero seg, endret nettavisene informasjonsformidlingen til å vinkle sakene på hver sine måter. Store deler av dagene ble tilbragt på nettavisene, særlig fordi nettavisene var kjappere å oppdatere seg på ny informasjon enn myndighetene (K1).

«fokuset på ulike ting hos de ulike nettavisene og at de oppdaterte seg så hyppig gjorde jo at man ble sittende å lese alle sakene på alle nettavisene (...) hva skulle man liksom luke ut? Det kunne jo stå noe viktig på den ene nettavisen som det ikke sto i den andre. Og hver gang jeg oppdaterte nettavisen hadde det kommet en ny sak.» (P1.)

En annen informant uttrykte at «*det var så mye blinkende bannere og overskrifter (...) Jeg fikk litt klump i magen*» (K3). Dette ble redegjort av flere informanter som en av flere grunner til at de til slutt ikke orket å sjekke de gitte nettavisene lenger; noen av nettavisene hadde fokus på ting som antall døde, antall smittede i de ulike kommunene og «test deg selv» på nett. «*Det ble rett og slett for mye. Jeg ble på et punkt forbannet av slikt. Gjør de det bare for å få mange klikk?*» (P6).

4.2 F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?

4.2.1 Frykten for pandemi?

Informantene betegnet COVID-19 som en overraskelse, og det var surrealistisk at en pandemi av slik omfang skulle opptre i Norge (P1, P2, P3, P4, P5, P6, K1, K2, K3, K4, K5, K6, DL_p, DL_k). Norge er et land med veletablert helseregime (DSB, 2019) og oppleves som et trygt sted å bo da det nærmest har vært fraværende for smittsomme sykdommer, sett bort fra den vanlige influensasезongen og omgangssyke (P4, K1, K4, DL_k, DL_p). På tross av et godt helsesystem har Norge i nyere tid opplevd smittsomme virussykdommer slik som svineinfluensa og SARS. Flere av informantene trekker fram at dette er virusutbrudd de følte ble holdt under kontroll av myndighetene, og de hadde dermed ikke ansett virusutbruddene som en stor risiko (P1, P2, P5, K1, K2, K3, K4, K5, DL_p, DL_k). Fem av informantene trakk fram at de tenkte tilbake på utbruddene av SARS og svineinfluensa da COVID-19 begynte å spre seg fra Kina, og de første tilfellene av viruset kunne dokumenteres i Norge (P1, P5, K4, DL_p, DL_k). Oppblussing av virus i en annen verdensdel og tanker om at det norske helsesystemet er godt forberedt på slike smittsomme sykdommer var enstemmig for de fem informantene slik det også fremkommer i DSBs analyse av krisescenarioer (DSB, 2019). At viruset skulle angripe det norske samfunnet i den grad det har gjort var ikke tenkelig for informantene;

«Jeg regnet med at alt skulle ordne seg, og at situasjonen i Norge skulle stilne etter et par uker slik jeg husket det som fra for eksempel svineinfluensa. Da det motsatte skjedde ble jeg sjokkert og redd. (...) Spesielt siden jeg hadde tatt så feil.» (P5).

En annen bekreftet denne tankegangen med;

«Jeg tenkte tilbake til det store SARS-utbruddet og svineinfluensa. I lille Norge er vi jo ganske trygge, og det har liksom alltid vært i andre verdensdeler at utbruddene har vært verst. (...) Jeg kan ikke huske at det har vært noen særlige følger i Norge etter at smittsomme sykdommer har tatt turen «nordaførr». Man har vært et par dager hjemme og det var det.» (K4).

Den ene daglige lederen reflekterte rundt den gangen da svineinfluensaen kom til Norge, og beskrev situasjonen med at det ble sendt ut informasjon om at foreldrene måtte vurdere barnas tilstand ekstra nøye ved tegn på sykdom. Ved selv små tegn på luftveisinfeksjoner skulle barna holdes hjemme og ikke sendes i barnehage før de var helt symptomfri (DL_p).

Barnehagen hadde ekstra stort fokus på hygiene under den perioden, og begge daglige lederne redegjorde også for rutiner ved mye sykdom i barnehage på generell basis, eksempelvis sesong for influensa eller omgangssyke. De daglige lederne hadde en unison oppfatning om at de først antok at COVID-19 var en situasjon som ville falle under en slik endring i barnehagehverdagen – ekstra fokus på hygiene (DL_p, DL_k).

Det ble mye snakk foresatte seg imellom da barnehagene skulle stenges, og det var av den positive art (P1, K4). De daglige lederne anså også dette som et korrekt smitteverntiltak, og uttrykte at det nesten følte ut som en lettelse da tiltaket ble presentert av myndighetene. Begge de daglige lederne opplevde dagene i forkant av tiltaket å få både mail og telefoner fra bekymrede foresatte som var usikre på om de ville la barna dra i barnehagen (DL_k, DL_p). Den ene daglige lederen beskrev et ubehag ved å vise til myndighetenes anbefalinger, som på det tidspunktet var å fortsatt sende barna i barnehagen (DL_k). Den daglige lederen fortsatte med å redegjøre for dette ubehaget med å diskutere at noen i nær relasjon var i risikogruppen og at dette kunne ha påvirket frykt for at det skulle oppstå smitte i barnehagen, hvor da den daglige lederen også hadde stått i fare for å bli smittet (DL_k). Det var likevel viktig for den daglige lederen å forholde seg til myndighetenes råd og anbefalinger, i tillegg til kommunens råd da barnehagen var kommunal.

Da myndighetene bestemte seg for å gjenåpne barnehagene igjen var ikke alle informantene like klar for det (P1), og at barna potensielt kunne bli smittet av COVID-19 nå som de skulle samles igjen var en stor frykt for flere av informantene (P1, P4, K4, DL_p, DL_k). Den ene informanten uttrykte en bekymring i forhold til at et av barna var i risikogruppen, (P1). Den usikre situasjonen med hvordan smitte mellom barn var, og hvilke symptomer de kunne få var begrunnelser flere av informantene kom med for at alle burde vært ekstra varsomme i hverdagen (P1, P5, K4, K5, DL_p, DL_k). Flere av informantene fortalte om observasjoner om at det utelukkende var ulikheter i hvordan smittevernråd «på privaten» ble fulgt. Dette var en særlig bekymring med tanke på at hvis man ikke følger smittevernråd- og tiltak utenom barnehagetiden kan det gå negativt ut over de andre i barnehagen (P1, P6). Når myndighetene iverksatt de strenge tiltakene som de gjorde, så burde man føle seg forpliktet til å etterleve det. Likevel kan man aldri vite hva andre gjør og tenker;

«Jeg er redd for at andre ikke overholder de ulike smitteverntiltakene utenfor barnehagetiden. Jeg observerer flokker med barn som leker sammen i gata vi bor i. På butikken ser jeg mange som står tett i tett. Folk går på cafe og restaurant.» (K6)

«Vi er uenig hjemme angående hvor strenge vi skal være nå. Jeg kommer fra et hjem hvor vi alltid vasket hendene før hvert måltid. Når jeg minner barna og mannen min på å vaske hendene nå, så tuller han det bort med at det er sunt med litt bakterier.» (P3).

Begge daglige lederne opplevde å få telefoner og e-post fra foresatte som var bekymret for å sende barna i barnehagen, men betrygget dem med at barnehagen skulle driftes i tråd med smittevernveilederen (DL_k, DL_p). Den kommunale barnehagen fikk i tillegg anbefalinger fra Tromsø kommune om drift av barnehage under COVID-19, mens den private barnehagen fortalte om et slags forum hvor flere private barnehager som var medlem i samme forbund kunne komme med tanker og ideer rundt gjenåpning av barnehagene. Den daglige lederen i den private barnehagen gjenfortalte at det var mange forskjellige tanker i forumet om hvordan barnehagene skulle gjenåpnes; *«Noen virket vettskremt for viruset, og planla at samtlige av deres ansatte skulle bruke maske og hansker til enhver tid ved barnehagens åpningstid. Andre mente det var unødvendig å en gang dele barna inn i kohorter.»* (DL_p). En bekymring for smitte av COVID-19 var det uansett, og særlig med tanke på at smitteutbrudd i barnehage kunne føre til at hele barnehagen måtte stenge ned igjen (DL_p, DL_k). Den daglige lederen forklarte videre at barnehagen skulle følge alle anbefalingene som sto oppført i smittevernveilederen, men på grunn av barnehagens størrelse og utforming bestemte den daglige lederen seg for å gjøre noen ekstra tilpasninger. Dette var eksempelvis henting og levering av barn ved porten, og at dette skjedde ved et fast tidspunkt som var tilegnet barnet. Slik kunne barnehagen overholde at ingen foresatte kom inn i barnehagen, og at det ikke ble kø-dannelser utenfor barnehagen ved henting og levering (DL_p).

4.2.2 Verdien av å opprettholde barnehagedrift som normalt

Som beskrevet i «Analyser for krisescenarioer» vil en nedstenging av samfunnet i forsøk på å kontrollere en pandemi kunne føre til store samfunnsmessige konsekvenser (DSB, 2019). Da det ble bestemt at nettopp dette skulle skje (Regjeringen, 2020) ble hverdagen snudd opp ned for mange. Selv om informantene viste størst oppslutning rundt positivitet for tiltaket om å midlertidig stenge barnehagene var det noen som var uenig (P2, P4, K2). En foresatt som jobbet innenfor helsesektoren argumenterte med at smitte blant barn hadde vist seg å være lav, og hvis barn først ble smittet så var det svært lav sannsynlighet for at barnet eventuelt smitte en voksen (P2). Den foresatte utdypet videre at det var nødvendig å holde barnehagene åpen slik at foresatte kunne gå på jobb, noe flere av informantene i bunn og grunn sa seg enig i (P1, P4, P6, K1, K2, DL_p). En annen informant argumenterte fra et litt annet perspektiv med at «*Vi fokuserer ekstra på god håndhygiene nå når vi er hjemme. Ellers er vi fremdeles sammen med venner og familie som før. Det er viktig for oss at ting skal være mest mulig som før.*» (K3)

Da barnehagene åpnet igjen var det flere som var fornøyde med tiltaket, selv om de først hadde vært litt i tvil (P6, K5, K6). Å se at barnehagene tok smittevernet på alvor var en stor betryggelse. Det var også glede over at barna endelig kunne leke med hverandre igjen, og ikke minst at man som foresatt fikk tilbake en litt mer normal arbeidsdag (P1, P2, P4, P6, K2, K3). De daglige lederne forteller om det helt motsatte av en normal arbeidsdag - Da barnehagene åpnet igjen skulle det gjøres i tråd med smittevernveilederen, hvor et tungtveiende fokus var på helsetilstanden til ansatte og barn. Selv med lette luftveissymptomer ble det i veilederen understreket at man ikke skulle oppholde seg i barnehagen. Til tross for at dette ble formidlet til foresatte både gjennom smittevernveilederen, men også via e-post fra de daglige lederne var det likevel barn som kom i barnehagen i en slik tilstand at de ble sendt rett hjem igjen (DL_k, DL_p). Den ene daglige lederen understreket dette med at «*Vi er strenge i barnehagen til vanlig, men nå når det er korona er det ikke noe rom for usikkerhet.*» (DL_k).

Når man jobber i barnehage så blir man fort vant til at god håndhygiene er en viktig del av jobben. Dette begrunnes blant annet med at det er ofte er sykdom slik som influensa og omgangssyke i barnehagene, og at dette smitter svært lett. Det er snakk om å forebygge kraftig smitte i barnehagen på et og samme tidspunkt slik at man klarer å la være å slå ut hele staben med ansatte (DL_k). Når disse typiske influensa- og omgangssykesesongene kommer er det ikke uvanlig at barnehagene ser ulikhetene i hva de foresatte oppfatter som «god nok tilstand til å sende barnet i barnehagen» etter sykdom (DL_k, DL_p). Ofte er den berømte 48-

timersregelen ved omgangssyke et gjentakende problem, og sesongen for omgangssyke kan enkelte ganger oppleves som evigvarende da barn som ikke er symptomfri kommer for tidlig tilbake i barnehagen og dermed smitter andre (DL_k). Begrunnelsen for hvorfor barna sendes for tidlig tilbake i barnehagen viser seg ofte å være at de foresatte må komme seg tilbake på arbeid (DL_p). En av informantene bygger opp denne påstanden med å gjengi hvordan den første uken tilbake i barnehage etter den midlertidige stengingen gikk - da barnet endelig skulle tilbake i barnehagen tok det ikke mange dager før barnet fikk rennende nese.

«Det passet utrolig dårlig da vi endelig skulle få tid til å komme ovenpå igjen med jobb. Vi trengte rett å slett at hun kunne være i barnehagen, og all informasjon vi fant på nett sa heldigvis at så lenge det ikke va grønt snørr så gikk det fint. Uheldigvis for oss tok det ikke mange dager før snørret ble grønt.» (P6)

5 Drøfting

I det overstående kapitlet har studiens data blitt presentert, og dette vil i det følgende bli diskutert opp mot det teoretiske rammeverket. Drøftingskapitlet er også strukturert etter de to forskningsspørsmålene, og videre delt inn i delkapitler basert på kategorier.

5.1 F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?

5.1.1 Myndighetenes betydning for pandemi som risiko

Funnene mine viste innledningsvis at ingen av informantene var klar over at en pandemi som COVID-19 var kategorisert som «høyt sannsynlig» og med «store konsekvenser», og informantene var dermed ikke forberedt på omfanget av viruset da det utartet seg i Norge. Selv om individers risikopersepsjon ikke kun kan baseres på den tekniske tilnærmingen til risiko hvor «konsekvens», «sannsynlighet» og «usikkerhet» står sentralt (Aven, 2015b), kan det likevel være nyttig med en slik teknisk framstilling slik at individer i det hele tatt blir oppmerksomme på risikoer som kan berøre dem. Dette er i tråd med det Renn (2008) understreker med at befolkningen best mulig blir forberedt på en risiko når de er klar over den. Informasjon om pandemi som risiko finnes blant annet i DSBs rapport «analyser av krisescenarioer 2019» (DSB, 2019). Disse rapportene er ikke bare beregnet for bruk av fagpersoner og eksperter innenfor risiko- og samfunnssikkerhetsdomenet, men også for at den norske befolkningen skal kunne holde seg informert (DSB, 2019). Denne informasjonen har ikke nådd gjennom til informantene, og det tyder på at to av de grunnleggende punktene innenfor risikokommunikasjon mangler – nettopp formidling og tilgjengelighet (O. Renn, 2008). I tillegg handler risiko ofte om hendelser som kan utspilles i fremtiden, mens individer ofte bare forholder seg til nåtiden (Beck, 1992).

Da det første tilfellet av COVID-19 ble registrert, formidlet norske myndigheter informasjon angående situasjonen med én gang gjennom en offentlig pressekonferanse. I takt med antall smittede i Norge økte myndighetene kommunikasjonen om COVID-19 ut til befolkningen (Regjeringen, 2020). Myndighetene ble etterhvert, i tråd med Renn (2008), assosiert med selve risikoen av informantene - både gjennom at en omfattende pandemi var innenfor deres ansvarsområde, men også gjennom måten de håndterte pandemien på. Ifølge Adams (1995) tar myndigheter beslutninger som resulterer i konsekvenser som individer må

tilpasse seg etter. For å minimere konsekvensene som følge COVID-19 var myndighetene avhengige av at befolkningen tilpasset seg informasjon og anbefalinger vedrørende risiko. Myndighetenes beslutning om å stenge alle landets barnehager ble jevnt over ansett som et korrekt smitteverntiltak ut fra studiens funn; «(...) *at tiltakene kom gjorde at vi følte oss tryggere på situasjonen og hvordan man skulle te seg.*» (P1). Dette tyder på at kommunikasjon om pandemi ble formidlet godt etter at pandemien var et faktum. Myndighetene ble også beskrevet som tillitsfulle, noe som er sentralt for å nå fram med risikokommunikasjon. Dette vil også legge til rette for at informantene har økt tillit til at myndighetene gjennomfører sentrale oppgaver under pandemien (Choi & Wehde; McComas, 2006).

Da myndighetene besluttet at barnehagene kunne gjenåpnes, viste funnene mine at det var mer uenighet i denne beslutningen enn da myndighetene besluttet å stenge barnehagene. Dette kan ses i tråd med at kommunikasjon om risiko også må basere seg på kunnskap om befolkningens synspunkter, behov og forutsetninger (O. Renn & Levine, 1991). Flere av informantene uttrykte at de opplevde gjenåpningen av barnehagene som et eksperiment hvor barna var prøvekaniner. Da tiltak om gjenåpningen av barnehagene ble vedtatt forelå det lite informasjon om hvordan smitten av COVID-19 kunne utspille seg blant barn og ansatte (Regjeringen, 2020), noe som er en motsetning til litteraturen som sier at man bør ha mest mulig utfyllende informasjon når det er snakk om styring av risiko (Otway & Wynne, 1989). Dette kan videre forklares med at myndighetene ikke framla deres risikovurderinger på tidspunktet da tiltaket ble presentert (Renn, 2008). De daglige lederne understreket dette med at de mottok henvendelser fra bekymrede foresatte som lurte på om det var trygt å åpne barnehagene igjen, og om det var fare for smitte blant barna når de skulle samles i barnehagen igjen (DL_k, DL_p).

Da smittevernveilederen ble publisert dager før gjenåpning av barnehager var det for å beskrive hvilke forhold barnehagene skulle legge til rette for slik at potensiell smitterisiko ble minimert, samt hvilke forhåndsregler de foresatte skulle forholde seg til. Når informasjon om risiko skal fremlegges er det viktig at det ikke er rom for feiltolkning (Jardine & Hrudehy, 1997). Smittevernveilederen var klar og tydelig, og for barnehagene gjorde dette det lett å kunne ta avgjørelser uten rom for usikkerhet angående eksempelvis syke barn og om de kunne oppholde seg i barnehagen (DL_k, DL_p).

5.1.2 Nettavisene som informasjonskilde

Før Norge fikk sitt første tilfelle av COVID-19 var det lite informasjon om viruset fra norske myndigheter (Regjeringen, 2020), og informantene hadde på det tidspunktet ervervet seg mest kunnskap om COVID-19 gjennom å lese nettaviser. Flere opplevde i tråd med McQuail (2005) å bli fokusert på enkelte saker som ofte var av den dramatiske arten slik at det fenget deres oppmerksomhet. Man kan i tråd med Renn (2008) anta at informantenes risikopersepsjon kan ha blitt påvirket av hva som sto på nettavisene da dette var en av deres første møte med informasjon om COVID-19 (P6, P3).

Da COVID-19 hadde sitt første tilfelle i Norge ble nasjonale og lokale nettaviser fylt med artikler om COVID-19 og hva myndighetene hadde gjort for å håndtere det. Dette var dog mest gjenfortelling av informasjonen som myndighetene allerede hadde gått ut med i en pressekonferanse. Etter hvert som antall smittede i Norge økte, ble det oppfattet som at innholdet på nettavisene endret seg fra å være ren informasjonsformidling, til å tilsynelatende bruke ulike teknikker slik som vinkling, framstilling og bruk av tegn for å produsere medienes versjon av virkeligheten (O. Renn & Levine, 1991). Informantene oppfattet media til å være på kanten til propaganda blant annet ved bruk av framstilling og ved å legge ut saker som hadde irrelevant informasjon vedrørende COVID-19 (K1, P1, P6). Når nettavisene går utenfor problemstillingens fokus, som i dette tilfellet var COVID-19 og smittereduserende tiltak norske myndigheter hadde innført, peker Renn & Levine (1991) på dette som negativt for tilliten. Risiko er et sart domene innenfor kommunikasjon, og som illustrert fra funnene skal det ikke mye til for at tilliten befolkningen har til de som driver med risikokommunikasjon blir skadet (Hardin, 2006). På tross av om man lar seg påvirke eller ikke av nettavisene, så vil sjelden de som jobber i media være eksperter på risiko, men heller eksperter på kommunikasjon fra et journalistisk perspektiv vel og merke. For å oppnå best mulig risikokommunikasjon kreves det eksperter på *både* risiko og kommunikasjon (Renn, 2008).

5.2 F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og tiltak for barnehagedrift som følgende har blitt iverksatt?

5.2.1 Frykten for pandemi?

Ingen av informantene hadde kunnskap om at pandemi var sannsynlig å inntreffe i Norge, og det med store konsekvenser (DSB, 2019) da informantene opplevde Norge som et trygt land å bo i. Basert på dette kan man anta at informantene har gjennom kognitive prosesser dannet seg en oppfattelse om at pandemi ikke ville utgjøre en fare for dem (Cohen, 1983). Ved å ikke inneha kunnskap eller erfaring om en risiko slik som pandemi kan man anta at informantene mangler den personlige erfaringen som er viktig for å forstå hvilke konsekvenser man kan stå ovenfor (Beck, 1992). Gjennom funnene mine betraktes det som om personlig erfaring ble byttet ut med bruk av heuristikker da informantene fikk vite om COVID-19 (P1, P5, K4, DL_k, DL_p). Bruk av heuristikker kan ofte føre til gode beslutninger, men som funnene viser var det flere av informantene som knyttet COVID-19 opp mot SARS og svineinfluensa, og antok at COVID-19 skulle være like lett for helsemyndighetene å håndtere som de tidligere virusene. Todd (2001) framhever at man ofte velger å prosessere informasjon ved å knytte det opp med noe man allerede kjenner fra før av og fordi man har en oppfatning om etablerte slutninger om verden. Informantene kan dermed antas å ha tatt en feilslutning vedrørende omfanget COVID-19 skulle vise seg å ha for Norge. De daglige lederne ved barnehagen antok også at COVID-19 ikke skulle få store konsekvenser, og trodde viruset ikke skulle påvirke barnehagedriften noe mer enn at det ble fokus på ekstra god hygiene. Denne feilslutningen kan ikke forklares ved feil bruk av heuristikker alene, men må også ses i sammenheng med følelsen av at noe er bra eller dårlig. At håndtering av virussykdom har gått bra i barnehage før, betyr ikke at det trenger å gå bra igjen, og man bør dermed være forsiktig med å innledningsvis være for sikker på følelsene sine da hver enkel risiko har ulike egenskaper og kontekster som kan gjøre den annerledes fra en annen risiko man har erfaring fra (Renn, 2008).

Da barnehagene ble vedtatt til å midlertidig stenge ble det av flere informanter opplevd som en lettelse. Mine funn viser at informantene som var positiv til stenging av barnehagene dog ikke samsvarer med det Renn (2008) hevder om at dess mer kontroll et individ har om en risiko, dess mindre alvorlig vil den oppfattes. At barnehagene stengte kan fungere som kontroll-faktoren for informantene ved at barna mest sannsynligvis ikke

oppholdt seg slik at det var fare for å bli smittet. Flere informanter uttrykte at de fortsatt opplevde COVID-19 som en risiko i den grad at de var negative til å la barna dra tilbake i barnehagen når den gjenåpnet (K5, P, P5,). Dette kan utdypes ved at informantene opplevde COVID-19 som en såpass stor frykt at følelsen styrte informantenes oppfattelse av COVID-19, og dermed også hvilke beslutninger de valgte å ta (Fischhoff et al., 2000).

Denne frykten som beskriver tilbakeholdenhet vedrørende gjenåpningen av barnehagene, kan videre utdypes ved det John Adams (1995) påstår om at risikopersepsjon henger sammen med hvilke sosiale former man lever etter. Med andre ord kan kulturen til disse informantene ha påvirket deres frykt for smitte. Enkelte kulturelle grupper vil for eksempel kun verdsette myndigheters vurderinger på pandemi, og følgelig vil informantene innenfor denne kulturelle gruppen basere oppmerksomheten sin vedrørende COVID-19 på andre medlemmer av gruppen som også har samme syn (Douglas & Wildavsky, 1983).

5.2.2 Verdien av å opprettholde barnehagedrift som normalt

I motsetning til informantene som anså COVID-19 og barnehagedrift under pandemi som risiko og fryktskapende, stilte noen av informantene seg ut ved å uttrykke en mening og et behov for opprettholdelse av barnehagedriften (P2, P4, K2). Disse informantene anså det ikke som nødvendig i det hele tatt å midlertidig stenge barnehagene. Følelse av kontroll, i motsetning til frykt, vil gjøre at risikoen ikke fremstår så stor (Fischhoff et al., 2000).

Som Renn (2008) hevder vil kulturell bakgrunn påvirke risikopersepsjonen til individer. Funnene mine tyder på at informantene som ønsket at barnehagene skulle driftes gjennom COVID-19 blant annet verdsetter jobben sin høyt, og å opprettholde drift av barnehage trumfet dermed vurderingen av smitterisiko. Det betyr ikke nødvendigvis at informantene aksepterer risikoen for å bli smittet av COVID-19, men heller at de mener at holdningen «*Det er viktig for oss at ting skal være mest mulig som før*» (K3) er verdifull. Selv om flere av informantene anså det som verdifullt å opprettholde barnehagedrift som normalt, vil ikke det være det samme som at alle informantene har samme kultur.

Fra funnene skilles tydelig de foresatte og de daglige lederne fra hverandre selv om begge gruppene uttrykte at de så barnehagedrift som verdifullt. Ved å holde barnehagene åpen ville begge gruppene komme seg tilbake til en mer normal arbeidsdag, men skillet ligger i at de daglige lederne jobber i barnehagen, mens de foresatte har jobb utenfor barnehagen. Fra funnene illustreres dette ved at de to ulike gruppene på sett og vis «jobber» mot hverandre. De daglige lederne har en kultur hvor de har høyt fokus på smittevern for å kunne drifte

barnehagen, mens foresatte «tøyer strikket» ved å sende barna i barnehage når de ikke er i helsemessig form til det fordi de anser det som akseptabelt (Schein, 2004).

Bekreftelsestendensen innenfor heuristikker ble brukt for å støtte under verdisynet til informantene som beskrev barnet som ble syk under den første uken med gjenåpnet barnehage. Fordi informantene verdsatte arbeidet, søkte informantene etter informasjon for bekreftelse på sin egen oppfattelse om hvilken helsemessig tilstand som var tilstrekkelig for å sende barnet i barnehagen under COVID-19 (Nickerson, 1998).

6 Konklusjon

Denne studien har undersøkt *hvilke pådrivere som har påvirket risikopersepsjonen til daglige ledere og foresatte i barnehager under COVID-19-pandemien*. Dette har blitt nærmere undersøkt ved hjelp av to forskningsspørsmål som besvares:

F1: Hvordan påvirker sosio-politiske institusjoner og deres risikokommunikasjon oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?

Myndighetene har gjennom håndheving og kommunikasjon som har vært transparent og troverdig fått tillit hos informantene som en institusjon som kan assosieres med COVID-19 (O. Renn & Levine, 1991). Dette har ført til at myndighetene har vært et referansepunkt og en pådriver for risikopersepsjonen til flere av informantene. Videre har dette medført at enkelte av informantene har sett barnehagedrift under COVID-19 i tråd med myndighetenes uttalelser og tiltak. Media har vært ustabil i hvordan de har vinklet og formidlet informasjon om COVID-19, men ble likevel brukt som informasjonskilde av informantene før myndighetene trappet opp kommunikasjonen sin.

F2: Hvordan påvirker individuelle prosesser individers oppfatning om COVID-19 og barnehagedrift?

Dette forskningsspørsmålet tar for seg tre deler. Først er informasjonsbehandling ved bruk av heuristikker. Heuristikker viser å kunne bidra til å danne en forvrengt oppfattelse av COVID-19 ved at tidligere virussykdommer med lavere risiko har blitt brukt som referanse for COVID-19 og barnehagedrift under COVID-19. Kulturell bakgrunn splitter både de foresatte og de daglige lederne fra hverandre i oppfattelsen av COVID-19 og barnehagedrift, og kulturell bakgrunn splitter i tillegg de foresatte i to ulike grupper. Kulturell bakgrunn har påvirket risikopersepsjonen ved at informantene enten verdsetter å følge myndighetenes råd, eller at de ønsker barnehagedrift til tross for smitterisiko fordi de verdsetter «den vanlige hverdagen» og arbeidet sitt (O. Renn, 2008). Den siste delen kognitive og affektive faktorer ga færrest funn, men man kan se tyndinger til at frykt og kontroll spiller en rolle i hvordan informantene forholder seg til risiko (Fischhoff et al., 2000).

Med hensyn til problemstilling argumenterer jeg med at myndighetene har hatt stor innvirkning for hvordan foresatte og daglige ledere har oppfattet COVID-19 gjennom å ha vært transparent og klar i kommunikasjonen om COVID-19. Deres rolle med å kommunisere om risiko før selve risikoen inntreffer kunne ha formet informantenes oppfattelse av COVID-

19 i den retning at informantene kunne hatt et bredere kunnskapsgrunnlag om pandemi og konsekvenser som følger av omfattende pandemiutbrudd. Medias rolle har innledningsvis vært porten inn til informantenes kunnskapstilegning om pandemien, men mistet etter hvert tillit som informasjonsformidler på grunn av valg- og vinkling av informasjon. Det er store kulturelle ulikheter både blant de foresatte og de daglige lederne, og den kulturelle bakgrunnen sammen med følelse av frykt eller kontroll antas å påvirke hvordan COVID-19 og smitterisikoen vurderes. Når mennesker reagerer så ulikt kan det antyde at man ikke har vært gjennom en slik krise før, og at det er behov for utfyllende informasjon om befolkningens risikopersepsjon vedrørende pandemi.

6.1 Forslag til videre forskning

Denne studien kan beskrives som en innledende undersøkelse på et stort og komplekst tema – COVID-19. Denne studien har blitt gjennomført med et mindre utvalg fra kun én kommune. Resultatene fra studien min kan dermed ikke konkluderes for bastant. For å trekke en mer tydelig konklusjon kan man utvide studien til å omfatte et større antall barnehager, og eventuelt også vurdere om man kan finne forskjeller på tvers av kommuner og fylkesgrenser. En komparativ studie, med to kommuner, ville også vært fruktbart for å se om det er ulikheter i pådriverne for risikopersepsjon i forhold til eksempelvis en kommune som har hatt høyt antall COVID-19-smittede versus en kommune som har hatt lavt antall smittede.

7 Referanseliste

- Adams, J. (1995). *Risk*. Abingdon, Oxon: UCL Press.
- administrasjonsdepartementet, F.-o. (2009). *Statens kommunikasjonspolitikk*. Oslo Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/statens-kommunikasjonspolitik/id582088/>.
- Aven, T. (2008). *Risk analysis : assessing uncertainties beyond expected values and probabilities*. Chichester: John Wiley.
- Aven, T. (2015a). *Risikostyring - grunnleggende prinsipper og ideer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aven, T. (2015b). *Risk Analysis* (Second Edition ed.). Chichester, West Sussex, United Kingdom: John Wiley & Sons.
- Aven, T., Wiencke, H. S., & Røed, W. (2008). *Risikoanalyse : prinsipper og metoder, med anvendelser*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barr, M., Rapael, B., & Taylor, M. (2008). Pandemic Influenza in Australia: using telephone surveys to measure perceptions of threat and willingness to comply. *BMC Infectious Diseases*, 8. doi:<https://doi.org/10.1186/1471-2334-8-117>
- Beck, U. (1992). *Risk Society*. London: SAGE publications Ltd.
- Beck, U. (1997). *Risiko og Frihet*. Norway: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- Blaikie, N. (2000). *Designing Social Research*. London: Polity Press.
- Bord, R. J., & O'Connor, R. E. (1992). Determinants of risk perception of a hazardous waste site. *Risk Analysis*, 12, 411-416.
- Brug, J., Aro, A. R., & Richardus, J. H. (2009). Risk Perceptions and Behaviour: towards pandemic control of emerging infectious diseases. *International journal of behavioural medicine*, 16, 3-6. Retrieved from doi:10.1007/s12529-008-9000x
- Choi, J., & Wehde, W. Trust in Emergency Management Authorities and Individual Emergency Preparedness for Tornadoes. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, n/a(n/a). doi:10.1002/rhc3.12185
- Cohen, G. (1983). *The Psychology of Cognition*. Orlando: Academic Press.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, US: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003). *The Mixed Methods Reader*. California: Sage Publications.

- Donahue, A. K., Eckel, C. C., & Wilson, R. K. (2014). Ready or Not? How Citizens and Public Officials Perceive Risk and Preparedness. *The American Review of Public Administration*, 44(4_suppl), 89S-111S. doi:10.1177/0275074013506517
- Douglas, M., & Wildavsky, A. (1983). *Risk and Culture*. Berkley/Los Angeles, California: University of California Press.
- DSB. (2014). *Nasjonalt Risikobilde 2014*. Retrieved from <https://www.dsb.no/rapporter-og-evalueringer/nasjonalt-risikobilde-2014/>.
- DSB. (2019). *Analyser av krisescenarioer 2019*. Retrieved from https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/rapporter/p1808779_aks_2018.cleaned.pdf.
- Farooq, M. B., & De Villiers, C. (2017). Telephonic Qualitative Research Interviews - when to consider them and how to do them. *Meditari Accountancy Research*, 25(2), 291-316.
- Fischhoff, B., Lichtenstein, S., & Slovic, P. (2000). Facts and Fears: Understanding Percieved Risk. In P. Slovic (Ed.), *The Perception of Risk* (pp. 137-198): Routledge.
- Folkehelseinstituttet. (2020). *The role of children in the transmission of SARS-CoV-2 (COVID-19)*. Retrieved from <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/children-in-the-transmission-of-sars-cov-2-covid-19-report-2020.pdf>
- Hardin, R. (2006). *Trust*. Cambridge: Polity Press.
- Jacobs, J., Taylor, M., Agho, K., Stevens, G., Barr, M., & Rapael, B. (2010). Factors associated with increased risk perception of pandemic influenza in Australia. *Influenza Research and Treatment*, 2010. doi:doi:10.1155/2010/947906
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 3). Oslo: Cappelen Damm.
- Jardine, C. G., & Hrudey, S. E. (1997). Mixed Messages in Risk Communication. *Risk Analysis*, 17(4), 489-498. doi:10.1111/j.1539-6924.1997.tb00889.x
- Jiang, X., Elam, G., & Yuen, C. (2009). The Percieved Threat of SARS and its Impact on Precautionary Actions and Adverse Consequences: a qualitative study among Chinese communities in the United Kingdom and the Netherlands *Int J Behav Med.*, 16, 58-67. doi:10.1007/s12529-008-9005-5
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 4). Oslo: Abstrakt forlag AS.

- Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: an analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47, 263-291.
- Kasperson, R. E., Renn, O., Slovic, P., Brown, H. S., Emel, J., Goble, R., . . . Ratick, S. (1988). The Social Amplification of Risk: A Conceptual Framework. *Risk Analysis*, 8(2), 177-187. doi:10.1111/j.1539-6924.1988.tb01168.x
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Leiss, W. (1996). Three Phases in the Evolution of Risk Communication Practice. *Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 545/, 85-94. doi:10.1177/00027162965450001009
- Leiter, A. (2008). The Perils of a Half-built Bridge: Risk Perception, Shifting Majorities, and the Nuclear Power Debate. *Ecology Law Quartely*, 35(1), 31-72.
- Leppin, A., & Aro, A. R. (2009). Risk Perceptions Related to SARS and Avian Influenza: Theoretical Foundations of Current Empirical Research. *Int.J. Behav. Med.*, 16, 7-29. doi:<https://doi.org/10.1007/s12529-008-9002-8>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. doi:10.1037/h0054346
- McComas, K. (2006). Defining Moments in Risk Communication Research. *Journal of Health Communication: International Perspectives*, 11(1), 75-91. doi:10.1080/10810730500461091
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology*, 2(2), 175-220. doi:10.1037/1089-2680.2.2.175
- omsorgsdepartementet, H.-o. (2019). *Nasjonal beredskapsplan mot utbrudd av alvorlige smittsomme sykdommer*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/hod/fellesdok/rapporterplane/nasjonal_beredskapsplan_smittevern.pdf.
- Otway, H., & Wynne, B. (1989). Risk Communication: Paradigm and Paradox. *Risk Analysis*, 9(2), 141-145. doi:10.1111/j.1539-6924.1989.tb01232.x
- Regjeringen. (2020). Tidslinje: myndighetenes håndtering av koronasituasjonen. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/tema/Koronasituasjonen/tidslinje-koronaviruset/id2692402/>
- Renn, O. (2008). *Risk Governance: Coping with Uncertainty in a Complex World*. London: Earth Scan.

- Renn, O., & Levine, D. (1991). Credibility and trust in risk communication. In R. Kasperson & P. J. Stallen (Eds.), *Communicating Risk to the Public* (pp. 175-218). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Renn, O., & Rohrman, B. (2000). Cross-Cultural Risk Perception: State and Challenges. 211-233. doi:10.1007/978-1-4757-4891-8_6
- Schein, E. (2004). *Organizational Culture and Leadership* (3rd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Siegrist, M., Cvetkovich, G., & Roth, C. (2000). Salient value similarity, social trust, and risk/benefit perception. *Risk Analysis*, 20(3), 353-361.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook* (Vol. 2). London: Sage Publications.
- Sjöberg, L. (2000). Factors in Risk Perception. *Risk Analysis*, 20(1), 1-12. doi:10.1111/0272-4332.00001
- Slovic, P. (2016). The Perception of Risk. *Scientists Making a Difference: One Hundred Eminent Behavioral and Brain Scientists Talk about their Most Important Contributions*. doi:10.1017/CBO9781316422250.040
- SMK, s. k. (2005). *Makt og demokrati*. (St. Meld. 17 (2004-2005)). Oslo: Stortinget Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2004-2005-/id406399/>.
- snl. (2018). Vaksine. Retrieved from <https://snl.no/vaksine>
- snl. (2019). regjeringen. Retrieved from <https://snl.no/regjeringen>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative Forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Todd, P. M. (2001). Heuristics for Decision and Choice. *International Encyclopedia of the Social & Behavioural Sciences*, 6676-6679. doi:<https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/00629-X>.
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Veileder om smittevern i barnehager under COVID-19-utbruddet 2020* Utdanningsdirektoratet Retrieved from <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/informasjon-om-koronaviruset/smittevernveileder/barnehage/#>.
- WHO. (2020). Rolling updates on Corona Virus Disease. Retrieved from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>
- Wildavsky, A., & Dake, K. (1990). Who fears what and why? *Dædalus*, 119(4), 41-60.

- Williams, P. D. (2013). Security Studies: an Introduction. In P. D. Williams (Ed.), *Security Studies: an Introduction* (2nd ed., pp. 1-12). New York: Routledge.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. California: Sage.
- Yin, R. K. (2014). *Case Study Research: Design & Methods*. California: Sage.

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg A: Informasjonsskriv til daglige ledere i barnehager

Vil du delta i forskningsprosjektet
«Risikopersepsjon knyttet til COVID-19 og barnehagedrift under
pandemi?»

Dette er en forespørsel til deg om å delta i forskningsprosjektet mitt hvor *formålet er å undersøke hva det er som fører til at man oppfatter og vurderer risiko ulikt*. I dette skrivet vil jeg gi deg videre informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg/dere.

Formål

Tema for forskningsprosjektet omhandler risikopersepsjon- og kommunikasjon. Med risikopersepsjon menes det hvordan man oppfatter risiko, og *hva det er som fører til at man oppfatter og vurderer risiko ulikt*. For å finne ut av dette ønsker jeg å bruke barnehagedrift under COVID19-pandemien som case.

COVID19-viruset førte til at regjeringen i Norge 13.mars 2020 valgte å iverksette strenge tiltak for å forhindre en for rask spredning av viruset. Et av tiltakene var å stenge alle landets barnehager. Etter 5 uker med stengte barnehager ble de gjenåpnet igjen (for alle) mandag 20.april. Før gjenåpningen ble det utarbeidet en smittevernveileder som alle barnehager har måtte forholde seg til.

Jeg vil bruke situasjonen med barnehagedrift under COVID-19 for å undersøke hvordan man oppfatter og vurderer risiko ulikt.

Prosjektet er en mastergradsoppgave som gjøres i samsvar med UIT - Norges arktiske universitet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Undersøkelsen min tar utgangspunkt i barnehager i Tromsø. Det er ingen kriterier for hvilke barnehager som har blitt forespurt om å delta, annet enn at de er åpen etter den midlertidige stengingen og at dere følger myndighetenes råd om drift av barnehager under COVID-19. Du har fått spørsmål om å delta fordi du er daglig leder / ansatt i barnehage og det er dere jeg er ute etter som utvalg for undersøkelsen min!

Hva innebærer det for deg å delta?

- *Intervju vil bli utført over telefon og tar ca. 30-50 minutter.* Det er ønskelig å benytte båndopptaker under hvert intervju, dersom dette er greit for respondenten, for å sikre at all informasjon oppfattes korrekt i tillegg til å legge til rette for at fokuset er på selve intervjuet istedenfor notatskriving.
- Informasjonen fra intervju vil behandles i samsvar med anbefalinger fra Personvernombudet for forskning, og i tråd med UiT Norges arktiske universitet sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.09.2020, og alle opplysninger og eventuelle opptak vil da bli slettet.

Intervjuspørsmålene vil ikke ta for seg sensitiv informasjon. Det vil ikke bli spurt noen spørsmål direkte om barna. Det vil ikke bli spurt noen spørsmål som kan komme i konflikt med taushetsplikten barnehagens daglig leder/ansatte forholder seg til.

Spørsmålene går ut på hvordan du som daglig leder/ansatt i barnehage har oppfattet situasjonen med COVID-19.

- Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og intervjuene vil anonymiseres. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst avslutte intervjuet og trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg umiddelbart bli slettet.

Dine rettigheter:

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Veileder Maria Sydnes ved UiT

TLF: 776 60363

Epost: maria.sydnes@uit.no

Mastergradsstudent Hanne Nilssen ved UiT

TLF: 97 60 16 51

Epost: hni052@post.uit.no

Personvernombud ved UiT Joakim Bakkevold

Epost: personvernombud@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Hanne Nilssen

Mastergradsstudent i Samfunnssikkerhet ved UiT

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Risikopersepsjon knyttet til COVID-19 og barnehagedrift under pandemi*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ☐ å delta i intervju
- ☐ at intervjuet tas opp på båndopptaker
- ☐ at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato) / **Evt. Muntlig samtykke**

8.2 Vedlegg B: Informasjonsskriv til foresatte i barnehager

Vil du delta i forskningsprosjektet «Risikopersepsjon knyttet til COVID-19 og barnehagedrift under pandemi?»

Dette er en forespørsel til deg som er forelder om å delta i forskningsprosjektet mitt hvor *formålet er å undersøke hva det er som fører til at man oppfatter og vurderer risiko ulikt*. I dette skrivet vil jeg gi deg videre informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg/dere.

Formål

Tema for forskningsprosjektet omhandler risikopersepsjon- og kommunikasjon. Med risikopersepsjon menes det hvordan man oppfatter risiko, og *hva det er som fører til at man oppfatter og vurderer risiko ulikt*. For å finne ut av dette ønsker jeg å bruke barnehagedrift under COVID19-pandemien som case.

COVID19-viruset førte til at regjeringen i Norge 13.mars 2020 valgte å iverksette strenge tiltak for å forhindre en for rask spredning av viruset. Et av tiltakene var å stenge alle landets barnehager. Etter 5 uker med stengte barnehager ble de gjenåpnet igjen (for alle) mandag 20.april. Før gjenåpningen ble det utarbeidet en smittevernveileder som alle barnehager har måtte forholde seg til.

Jeg vil bruke situasjonen med barnehagedrift under COVID-19 for å undersøke hvordan man oppfatter og vurderer risiko ulikt.

Prosjektet er en mastergradsoppgave som gjøres i samsvar med UIT - Norges arktiske universitet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Undersøkelsen min tar utgangspunkt i barnehager i Tromsø. Det er ingen kriterier for hvilke barnehager som har blitt forespurt om å delta, annet enn at de nå er åpen etter den midlertidige stengingen, og følger myndighetenes råd om drift av barnehager under COVID-19. Du har fått spørsmål om å delta for du er foresatt i barnehage og det er dere jeg er ute etter som utvalg for undersøkelsen min!

Hva innebærer det for deg å delta?

- Intervju: Intervjuspørsmålene er basert på oppgavens teoretiske rammeverk og tar for seg spørsmål angående risikopersepsjon- og kommunikasjon
- *Intervjuene vil bli utført over telefon og tar ca. 30-50 minutter.* Det er ønskelig å benytte båndopptaker under hvert intervju, dersom dette er greit for respondenten, for å sikre at all informasjon oppfattes korrekt i tillegg til å legge til rette for at fokuset er på selve intervjuet istedenfor notatskriving.

Spørsmålene går ut på hvordan du som forelder har oppfattet situasjonen med COVID-19. Intervjuspørsmålene vil ikke ta for seg sensitiv informasjon. Det vil ikke bli spurt spørsmål direkte om barna annet om du har sendt barnet i barnehagen. Jeg forholder meg likevel til retningslinjer for personvern og anser barna som tredjepersoner i prosjektet (Dette vil være indirekte identifiserende bakgrunnsopplysninger som går på relasjon til forelder). Hvis ønskelig sender jeg gjerne intervjuspørsmålene før avgjørelse om deltakelse.

- Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og intervjuene vil anonymiseres. Informasjonen fra intervju vil behandles i samsvar med anbefalinger fra Personvernombudet for forskning, og i tråd med UiT Norges arktiske universitet sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.09.2020, og alle opplysninger og eventuelle opptak vil da bli slettet.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan avslutte og trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil besvarelsen din umiddelbart bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Veileder Maria Sydnes ved UiT

TLF: 776 60363

Epost: maria.sydnes@uit.no

Mastergradsstudent Hanne Nilssen ved UiT

TLF: 97 60 16 51

Epost: hni052@post.uit.no

Personvernombud ved UiT Joakim Bakkevold

Epost: personvernombud@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Hanne Nilssen

Mastergradsstudent i Samfunnssikkerhet ved UiT

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Risikopersepsjon knyttet til COVID-19 og barnehagedrift under pandemi*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ☐ å delta i intervju
- ☐ at intervjuet tas opp på båndopptaker (lydfilen slettes ved prosjektslutt 13.juli 2020)
- ☐ Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato) / **Evt. Muntlig samtykke**

8.3 Vedlegg C: Intervjuguide daglige ledere

Fortell litt om hvordan du har opplevd situasjonen med COVID-19

Før COVID-19 pandemien – hadde du trodd at en pandemi skulle ramme Norge slik det har gjort nå?

Hvordan opplevde du myndighetenes rolle vedørende COVID-19?

Hvordan opplevde du tiltakene myndighetene bestemte seg for å iverksette 13.mars?

Hvordan opplevde du informasjonen fra myndighetene vedrørende stenging av barnehagene?

Var det noe du opplevde som uklart / evt. misforsto? (bruk av faguttrykk, formulering?)

Hvilke tanker og følelser hadde/har du rundt vedtaket som kom 13. mars om midlertidig stenging av barnehager?

Hvilke tanker og følelser hadde/har du rundt vedtaket om gjenåpning av barnehagene?

Hvilket fokus hadde dere i barnehagen når barnehagen skulle gjenåpnes?

Hva verdsetter dere i barnehagen når dere må drifte den slik ting er nå?

Har du tillit til myndighetene?

Brukte du media for å innhente informasjon om COVID-19?

Hva synes du om måten mediene fremstilte situasjonen med COVID-19?

8.4 Vedlegg D: Intervjuguide foresatte

Fortell litt om hvordan du har opplevd situasjonen med COVID-19

Før COVID-19 pandemien – hadde du trodd at en pandemi skulle ramme Norge slik det har gjort nå?

Hvordan opplevde du myndighetenes rolle vedørende COVID-19?

Hvordan opplevde du tiltakene myndighetene bestemte seg for å iverksette 13.mars?

Hvordan opplevde du informasjonen fra myndighetene vedrørende stenging av barnehagene?

Var det noe du opplevde som uklart / evt. misforsto? (bruk av faguttrykk, formulering?)

Hvilke tanker og følelser hadde/har du rundt vedtaket som kom 13. mars om midlertidig stenging av barnehager?

Hvilke tanker og følelser hadde/har du rundt vedtaket om gjenåpning av barnehagene?

Ønsket du å sende barnet ditt i barnehagen når barnehagen gjenåpnet? Begrunn

Har du tillit til myndighetene?

Brukte du media for å innhente informasjon om COVID-19?

Hva synes du om måten mediene fremstilte situasjonen med COVID-19?

